

Kony: Bible for 1 John, 1 Peter, 1 Thessalonians, 1 Timothy, 2 John, 2 Peter, 2 Thessalonians, 2 Timothy, 3 John, Jude, Philemon, Titus
Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>."

Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.

ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original. No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

1 Thessalonians

Chapter 1

¹Anii ku Bawulo ankaaboonte keey Siila akoo Temeteewo. Asiirwook akweek kaniseet amTeesaloonike choo obooye Baaba Yeyiin ak Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto. Leyye, kooburuurook Yeyiin ankoonyooru kaalyeet.²Keebirschine Yeyiin koonkoy akookoy kubo akweek tukul yoo keesoowook. ³Kiisootook am yiiseet nyoo oyeye okoosee keey inee ankoboonte chamateet. Keebirschine Baaba Yeyiin koonkoy subak, kuuyukyookiimchi keey okenee keey Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto.⁴Mbo ng'eetaabiya, kiinkete kule kiikukweyaak Yeyiin nyoo chamook, ⁵Kuuyu yoo kikyoomwook lokooywek chee karoomech meebere ki ng'al buch, nteenee kibo kaamukey kuboonto keey Tamirmiryetaab Yeyiin soochamte akweek manta. Onkete akweek mbo wolee kikiibuurtooy acheek yoo kikeeboonte keey tukul.⁶Kyoocham oyechi Yeyiin yiiseet kuu acheek. Kyootaach lokoywechoo am ng'erekweekaab Tamirmiryetaab Yeyiin ankookuyeyaak keewusook. ⁷Am yooto nanyuun, oyeku kaaneeteywoo am wolee mii biiko tukul chebo yeemeetaab Maketooniya akoo Akaaya choo iyeenchine Kaarorookiinteet.⁸Meebere kiyit lokooyweekwook choo bo mokoryoonteet yeemeetaab Maketooniya akoo Akaaya baateey, nteenee kikas kooreet tukul kule okoosee keey Yeyiin. Kunyoo, mamii kiy nyee takumachaktoos keemwaay. ⁹Ng'aloole bichooto tukul wolee kyoochamte ng'aleekyoo ak wolee kyootayte aynatoos ankoorub Yeyiin nyoo bo manta. ¹⁰Nto yooto okanyoonu lakwaanyii koyewunee kibkonkooy. Nyooto ku Yeesu nyoo king'eete Yeyiin meet. Inee nyee makuyeeteach simakiing'wooncheech.

Chapter 2

¹Mbo ng'eetaabiya, onkete akweek kule manaawo buch ruutooyto nyoo kikeekwoonii acheek wolooto. ²Onkete wolee kisimkeewusteech ankintosuurteech am kiriinketaab Filibi.ankoo kikeekwiileech misiin,kikooneech Yeyiin nkuruuk kyoomwook lokooychii chee koroomeech.³Okas kule kimakyoomtooy ng'al chebo ng'wiynan nto kikiisoote ng'al chee makoroomech nto kikeebere kule keekonwook. ⁴Kichamteech Yeyiin ankootoorweech lokoywechu koroomech. Kunyi, meebere kyoomtooy lokooywechu kule sikiing'ereech biiko, nteenee kyoomtooy kule sikiing'ereech Yeyiin nyoo inkete kaasooteyweekyoo. Onkete akweek kuchurta kule meebere kikeekwaante acheek ng'aleek chee kikeeleblebeenook nto kikeekwaante ng'al chee iyele mooyeetyoontiit nyee keeboonte. Roobeech mbo Yeyiin kurubta keey ak ng'aleechu. ⁶Manaakeesyem kule nto okaasteach akweek nto kuu chii ake tukul,⁷ankoo kiyemaat keenyikisyook acheek keeyeku lebkeyiikaab Kiriisto. Nteenee yu kikeeboonte keey akweek, kikeeyibook nyee karaam kuu woloo yibtooy cheebyoosya nyee ruroot moo lokokyii kuriibe. ⁸Kikeemache miisin kiibuurte keey akweek nyee meebere kikeekoonook lokooywekaab Yeyiin baateey,nteenee kikiiboowook ng'aleek chee rubtooy keey ak soboonwekyoo, kuuyu kikeechamaak miisin. ⁹Mbo ng'eetaabiya, maanii onkete wolee kikeeyiye yiiseet ak wolee kikyoomtooy booryeet. Yooto kikeeyieyiisee beet ak kweemooy. Kikeeyeye kuu nyooto simakeenyikisyook yookikeemwoowook lokooywechoo bo Yeyiin.¹⁰Yoo kikeeboonte keey akweek, choo oyeenchine Kiriisto, kyookas ankiikukas nkinee Yeyiin kule keeyekuu acheek biich chee keechurtootiin, chee bo man, amakeeboonte leelis. ¹¹Onkete mbo kule kikeeyibook acheek kuu woloo yibtooy boyoo lokokyii. ¹²Kikiititirook ankiikimchook kule oyeye ng'aleek chee ing'ereech Yeyiin nyoo kuurook boobuur tukul oyemte baytooyiiseenyii akoo wooyinnyii.¹³Keebirschine Yeyiin koonkoy akookoy, kuuyu yoo kikeeyikwook lokooyweekyii okas ankoocham meebere kuu lokooy chebo chii buch, nteenee bo Yeyiin. Man, yeyiise ng'alyoontoonoto am ariing'woong' akweek choo oyeenchine Kiriisto.¹⁴Kyoonooru akweek, mbo ng'eetaabiya ng'aleek chee kerkeey akoo choo kinyooru biikaab Kiriisto choo mii Yuuteeya. Kiinyaliilaak biikwook kuu yoo kiinyaliile icheek Yuutayeek ¹⁵choo kibekeche Mokoryoonteet Yeesu akoo workoyikaab Yeyiin ankukweteach acheek. Meeng'ereech bichoo Yeyiin ankukwiile chii ake tukul. ¹⁶Kisyem mbo kule kukerekteech kyoomchi lokooywek biiko choo ma Yuutayeek, lokooy chee makuyey kiiraraach bichoo. Nteenee mii kutasyine Yuutayeekhaa ng'ookiswookik alak am chooto boonto. Kunyoo, kookoong'woonchi icheek Yeyiin.¹⁷Mbo ng'eetaabiya, ankoo kookuyeyeach biiko keebakaakte keey kisich am boorwek, kiisootook akookoy am tamirmiryet. Kaakwaameech yeemootet miisin keekasaak subak. ¹⁸Kiyooto nyee kiyeyeach keemach kiyeewu woloo omiite. Kyaasyem anii Bawulo kunyil areet chee chaang' kule nto ayeewu woloo omiite nteenee kikerekteech kibrokosyoonteet. ¹⁹Mbo ng'oo chee kiikenee keey acheek anku ng'oo chee keeng'ereech, nto ku ng'oo chee keeng'asee keey yoo makeetuweneech am taayeetaab Mokoryoonteenyoo Yeesu besyoonoo iyeewu? Ma akweek? ²⁰Kubooyit ma, akweek chee keeng'asee keey ankeeng'ereech.

Chapter 3

¹Yu kakeekas kule kimakiimuuche takeemuyte, kiisoot keeng'atuunee kiriinkeetaab Aten. ²Ankiyooku ng'eetaabiya Temeteewo nyoo kiyechine tukul Yeyiin yiiseet kyoomtooy lokooywekaab Kriisto. Kikiyooku chakootitirook ankookiimook okaasee keey Kiriisto. ³Sukung'eet meebere makeenyebet chii am akweek kubo wusiisyooni. Onket akweek kule machaktoos keebuntet wusiiseet.⁴Kisim keemwoowook oob keboonte keey kule makeewuuseech? kunyii, kokuyaayakiis kunyooto, kuyoo onkeete. ⁵Kiiyooto nyee kiyaya ayoku Temeteewo. kimamuche tamichte subook. kunyoo, ayoku inee chakukaas yoo tokoseekeey Kiriisto.Kyaamuy akaas am keelto ake kule kityaamak keniinteet sukubooyit buch

Chapter 4

isyoonoo kikeyeye.⁶Kokoyeewuune Temeteewo woloo omiite,ankooyibkweech lokooyweek chee koroomech kurubtakeey kakaseemwoong' ak chomnyeet nyee oboonte.Kokumwooweech kule osootyeech akokooy nyee karaam ankoo omeeeche kule nto okaseech kuyoo kemeche ankaacheek kule nto kekasaak. ⁷Leyye' mbo ng'eetaabiya, kokeetiitir yu kakyoomweech wolee wu kakasemwoong' am Kiriisto ankoo kikinyaliileech ankewuusech.⁸Yoo kookiilchi akweek Mokoryoonteet keeng'ereche acheek ⁹nyee mamiite wolee makeebirtoochi Yeyiinteenyoo koonkoy. Keeng'erekootiin miisin am taayeenyii kubo akweek. ¹⁰Keesooye inee akookoy beet ak kweemooy kule nto keekasaak sikiititiitirook ankeekoonook kiye mooboonte kurubta keey ng'alyoonteetaab Yeyiin.¹¹Keesooye Baaba Yeyiin ak Mokoryoonteenyoo Yeesu kule kuyootweech keelto keekwaa bokeekasaak subak. ¹²Leyye, kuyey Mokoryoonteet kuwooyit choomnyeet nyoo oboonte ak chamateet nyoo oboontee chii ake tukul, kuu yoo keeboonteenook acheek. ¹³Kootitiir Yeyiin kaasooteyweekwook soochurte ankootililiitu am taayeetaab Baaba Yeyiin kuboonto keey biikyii tukul, besyoonoo choonii Mokoryoonteenyoo Yeesu.

Chapter 4

¹Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, aber kiikiineetaak wolee kiibuurtooy sikiing'ereech Yeyiin ankuwuu nyooto wolee obuurtuoy. Nanyuun, kiikaloone keemwoowook am kaayneetaab Mokoryoonteenyoo Yeesu kule, otas taay miisin oyey kuu nyooto. ²Onkete ng'aleek choo kikiiboortuoy acheek kubununee kaamukeyweekaab Mokoryoonteet Yeesu.³Makyook Yeyiin otililiitu amoomartoote. ⁴Kuyibe mureno ake tukul koorkeenyii am keelto nyee tiliil ankubo kooniyit. ⁵Mookany kutwaraak muchastaab boorwoonikwook kuu bichoo meenkete Yeyiin. ⁶Am ng'alyoo nyee wuu nyiitenyi, ma-alok chii ng'eetaabkaamet. Kisimkiisoowook kule makoong'woonchi Yeyiin biiko choo yeye rokosiitenyi. ⁷Kimakuureech Yeyiin kule subokeemartoote, nteenee mache kule kiibuur kaabuurtuoy nyee tiliil. ⁸Kunyoo, yoo otaye kaaneeteyweechu meebere kootay chii, nteenee kootay Yeyiin nyoo koonook Tamirmiryeenyii.⁹Nto nanyuun ng'alyoo kurubta keey ak chamateetaab mbo ng'eetaabiya, mamachaktoos keesirwook kiy, kuuyu kiikooneetaak Yeyiin ochoomtoosii. ¹⁰Kyoobuur nakweek kuu nyooto ochame mbo ng'eetaabiya tukul choo mii Maketoniya. Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, keesoomook kule ochoomtoosii miisin. ¹¹Okas kule obuure am kaalyet ankooyeye yiisyeemwoong' nkit o-ame kiye koobirtee nkuruukwook kuu yoo kisikeemwoowook. ¹²Yoo koobuur kuu nyiitenyi, makukoonyitook mbo biiko choo meebere iyeenchine Mokoryoonteenyoo amamii kiy nyee makubotwook¹³Mbo ng'eetaabiya, keemache onket manta kurubtakeey ak biiko choo kiikubek simoomeeysye kuu biiko choo maboonto kiye ikenee keey. ¹⁴Keechamtooy kule kime Yeesu ankung'eetee meet. Kunyoo, keechamchiintoosii kule makoong'eetee Yeyiin meet biiko choo kiikubek kuu yoo kiing'eetee Yeesu. ¹⁵Kaaneeteyweekaab Mokoryoonteet chu chee keemwoowook. Makiintooyee acheek choo keesobchootiin choo kiikubek besyoonoo choonii Mokoryoonteet.¹⁶Makuwookiyi malayikeet nyee woo barak ankeekuut aryembuutaab Yeyiin. Yooto nanyuun mokuchoone Mokoryoonteet kaab Yeyiin. Makiing'eetee meet kurook biikaab Kiriisto choo kiikubek. ¹⁷Nto yityoo, kiiruruucheech acheek choo takeesobchootiin keetuuye ak bichooto keebeete keey woliin bo boolik bokeeyeme barak ak Mokoryoonteet. Kuchakee yooto nanyuun, makiibuurte keeyMokoryoonteet akookoy. ¹⁸Kunyoo ii, leyye, otitiiree keey ng'aleechu.

Chapter 5

¹Mbo ng'eetaabiya mamachaktoos keesirwook kurubta keey besyeet nyee choone Mokoryoonteet, ²kuuyu onket akweek kule makumuung' kuu chooriin nyoo choonii kweemooy. ³Besyeet nyoo mwooye biiko kule kaalya kooro ankeeriibootiin, ku yooto yee makiiserweetee bichoo. Machilile chii. Makumuunkiyi bichoo ng'aleechaa kuu ng'oonin nyoo nyooru koorko nyoo mache kootuusyo.⁴Nteenee moomiite mbo ng'eetaabiya meenan nyee imuuche konyoorwook besyoonoo ku moochobootiin. ⁵Obooye akweek tukul lebkeeyeeet ankoobooye beetuut. Makeebooye kweemowuut amakeebooye meenaneet. ⁶Kunyoo, mamachakse keeruuye kuu biiko alak, nteenee machakse keeyeku biich chee kasunootiin ankeeriibe keey. ⁷Bo rwoonik kweemooy anku kweemooy yee bookiitoos biiko.⁸Nteenee keebooye acheek beetuut, kunyi machakse keeriibe keey. Machaktoos kiiluumee keey kaakaaseet ak chamateet kuyek kariikaab booryeet choo kiilookyine teket, ankiilaach nkinee kaakeneet nyebo kaararaacheet kuu kuutweetaab booryeet nyoo kiilookyine met. ⁹Manaakweyeech Yeyiin sukoong'wooncheech, nteenee mache sukooraraacheech kubununee Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto. ¹⁰Kime Kiriisto kubo acheek kule subokeeminy ak inee anku yoo takeesobchootiin ee, nto kukiikeebeku. ¹¹Kunyoo, machaktoos otitiirii keey ankoosooysooye keey kuu yoo omiite oyeye kuunyiiitenyi.¹²Mbo ng'eetaabiya, keesoomook okoonyit bichoo kiikukwey Yeyiin choo ame booryeet koontoowook ankootitiitirook am Mokoryoonteet. ¹³Okoonyite bichoo miisin ankoochame am yiisyeet nyee yeye. Nto akweek, obuurtu kaalyet. ¹⁴Kiikaloowook akweek mbo ng'eetaabiya kule ochuule biiko choo tnye keweynateet, otitiir choo nyokoorech, oyechteechine choo kuskusech ankoomuytoochine chii ake tukul. ¹⁵Okas kule momii chii nyee kaketyi ake miyootyeet, nteenee osyeeme akookoy oboorchine karaamateet biiko tukul. ¹⁶Ong'ereche akookoy, ¹⁷osooye asiiswek akookoy, ¹⁸obirchine Yeyiin koonkoy am yeet ake tukul. Ng'alyoo nyi nyee makyook Yeyiin oyeye am Kaarorookiinteet Yeesu. ¹⁹Moomiis Tamirmiryeetaab Yeyiin. ²⁰Moochuur ng'aleekaab workooyik. ²¹Orootoote tukuuk tukul ankooname choo karoomech ²²ankootayee keey kiy ake tukul nyebo rokos²³Kuyeyaak Yeyiin nyoo koonu kaalyet otililiitu am keel ake tukul. Kuriibakoy tamirmiryeetaab chii ake tukul, soboonnniyi ak boornyii nyee momii leelis akoy yoo iyeewu Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto. ²⁴Mawechweeche keey nyoo kikweyook anku makuyey kuu nyooto. ²⁵Mbo ng'eetaabiya, osooweech acheek, ²⁶Osuboowoo mbo ng'eetaabiya alak tukul nyee

ong'erekyine.²⁷ Amwoowok am kaamukeyweekaab Mokoryoonteet kule osumanchi mbo ng'eetaabiya tukul.

²⁸Kooberuurook Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto.

2 Thessalonians

Chapter 1

¹Anii Bawulo, aboonte keey Siila akoo Temeteewo yu asiirwook barwaani akweek kaniseetaab Teesaloonike choo obooye Baaba Yeyiin akoo Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto. ²Kooberuurook Baaba Yeyiin ak Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto ankoonyooru kaalyeet. ³Mbo ng'eetaabiya, machakse keebirchine acheek Yeyiin koonkoy am asiiswek tukul kubo akweek, kuuyu otase taay okoossee keey Kiriisto miisin ankoochoomtoosii tukul. ⁴Keeng'erekootiin acheek yoo kyoomchine kanisoosyek alk wolee wuu soboonwekwook kuuyu otase taay omuytooy ankookoossee keey Kiriisto am wusiisyeet nyoo obuntee. ⁵Ibooru yooto kule man kiyeetiile Yeyiin, yoo itilwook kule oyemootiin owut baytooyiisyeenyii nyoo omiite onyaliilchine. ⁶Makuyey Yeyiin kiyeeti bo manta yoo keenyaliil choo inyaliilook, ⁷ankumakoomuung'wook akweek choo onyalile ak mbo nkacheek. Makuyeyakiis ng'aleechaa yoo tookunee Yeesu barak kuboonto keey malayikaanikyii choo boonto kaamukeyweek ⁸ak maat nyee irikitiite' Machokoong'woonchi biiko choo meenkete Yeyiin ak choo meeyeenchine lokooywekaab Mokoryoonteet Yeesu. ⁹Makunyoor bichoo ng'ooninto nyebo kibchuulyo, ankumakesate wolee mii Mokoryoonteet ak woloo mii wooyintaab kaamukeyweekyii. ¹⁰Yeyaktoss kuu nyooto yoo choonii Mokoryoonteet chokunyooru koonyit am wolee mii biikyii kookoostooy biiko tukul choo ikoossee keey inee. Mooyeme nkakweek ak bichooto, kuuyu chamook Yeyinteenyoo ak Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto. ¹¹Kiyiitenyi nyee yeyeech keesoowook akookoy, sukuyechteechook Yeyinteenyoo obuur kuu woloo maktooy inee ankooyeye kiyoo okase kule karaam. Kesoowook subak kule kukoonook kaamukeyweek chee omuuche oyechinee yiisyeet okoossee keey inee. ¹²Yooto makiikaasta kaayneetaab Mokoryoonteenyoo Yeesu am kiyeeti oyechine ankiikaastaak nkakweek. Yeyaktoos ng'aleechu tukul, kuuyu chamook Yeyinteenyoo ak Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto.

Chapter 2

¹Mbo ng'eetaabiya, keemache kiboorwook kiy kurubta keey ak chooneetaab Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto ak yoo kiiruruukyeech inee. Kesoomook kule ²moobootye am kaasooteyweekwook, nto omuuye yoo keemwoowook kule kaakuyit besyeetaab Mokoryoonteet, ankoo kimwooye kuu nyooto workoyoonteet ake nto ku biiko alk nto keemwooy kule kikeesir acheek ng'aleechu am barweet ake. ³Mookany kooberbeeraak chiito ake am keel ake tukul. Mayitu besyoonoo ako yoo kaakutat Yeesu biikyii alake ankutook choolwookiintonoo makiimukuusee maataab kibchuulyo. ⁴Kwiile choolwookiintonoo kiy ake tukul nyoo kutung'chine biiko ak kiy ake tukul nyoo kase biiko kule bo Yeyiin. Imuuche mbo koowut kootaab Yeyiin ankuyib keey barak kule inee ku Yeyiin. ⁵Moosote akweek yoo kyaamwoowook anii ng'aleechaa tukul keeboonte keey ⁶Nto yu onkete akweek kiyoo takookooye choolwookiintonoo nto kaakuyityoo chokutook inee am besyoosyeyyii. ⁷Mii kuunyiiitenyi kuyeyiisye kaamukeyweekaab choolwookiintonoo am wung'aan, nteenee makutas taay kiyoo kookaay akoy bokiinemto. ⁸Yooto nanyuun yee makutook choolwookiintonoo nteenee makubiirta Mokoryoonteet Yeesu am muuyeet nyee choonee kuutiinyii. Makookarbuusee Yeesu choolwookiintonoo kaamukeyweekyii. ⁹Makuchoonoo choolwookiintonoo kaamukeyweekaab kibrokosyoonteet ankuchokoobereer biiko kuyeye ng'aleek chee chaang' chebo kwong'uut. ¹⁰Yeyiisye ng'alyoo ake tukul nyebo rokos koobereer biiko choo makubootyo. Makubootyo bichoo kuuyu kitay icheek kucham ng'alyooneteetaab manta sikiiraraach. ¹¹Kunyi, makuyey Yeyiin icheek kooyeenchi ng'wiiynan sikeetewech ¹²ankiiruusta tukul choo king'erekyi ng'al chebo rokos amanaakooyeenchi ng'aleekaab manta. ¹³Nto akweek ii, mbo ng'eetaabiya choo chamook Mokoryoonteet, machaktoos keebirchi Yeyiin koonkoy akookoy kubo akweek. Kikweyaak Yeyiin oyeku oyeku alak am chebo taayta kiiraraach. Kiitabaanaak kaamukeyweekaab Tamirmiryeyenyii oyeku cheechii, yoo kyookoossee keey ng'alyooneteetaab manta. ¹⁴Kikuurook Yeyiin kubunnee lokooywek chee karoomech choo kikyoomwook sikeeyemte tukul lebkeeyyeetaab Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto. ¹⁵Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, oyeet keey ankookiilchi kaaneeteyweechoo kikyoomwook ankeesirwook. ¹⁶Kichameech Baaba Yeyiin ankuyeyeech keebaybayiitu akookoy kiikenee keey kiyeeti karaam. Kootitiurook Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto nkityooniin ak Baaba Yeyiin ¹⁷ankookiimook oyeye ankoomwooye kiyeeti karaam.

Chapter 3

¹Mbo ng'eetaabiya, osooweche kutas taay ng'alyooneteetaab Mokoryoonteet koosambaakta areet akeenke ankunyoor koonyit, kuu woloo kiwuu am woloo omiite akweek. ²Osooye subak kusorweech Yeyiin am wolee mii biich chee aweesech anku miyootech, kuuyu meebere biiko tukul chee iyeenchine manta. ³Nteenee Mokoryoonteet nyee kiikoossee keey . Makootitiurook ankuriibook am wolee mii kibrokosyoonteet. ⁴Kiinkete am Mokoryoonteet kule oyeye kiyeeti keemwoowook ankootase taay oyeye kuu nyooto. ⁵Kooreetootyook Mokoryoonteet chamateetaab Yeyiin ankoobuur am muytaayeetaab Kiriisto. ⁶Mbo ng'eetaabiya, am kaayneetaab Mokoryoonteet Yeesu, keemwoowook kule osatee keey ng'eetaabiya ake tukul nyee keweyiin, nyee marube kaaneeteyweechoo kokeemwoowook. ⁷Onkete akweek kule machaktoos oyeye kuu nyooto

keeyeytooy acheek choo kimakeetinye keweynat yoo kikeeboonte keey. ⁸Makyoome amnyoo nyebo chii yoo manaakeekwechi kiy, nteenee kikeeyeyiisye beet ak kweemooy simakeenyikisyook. ⁹Ankoo sinee kiyemaat keenyooru kiy, kikeeyey kuu nyooto sikiineetaak orub kiye keeyeye. ¹⁰Yooto keeboonte keey akweek kikeemwoowook kule, mookany kwoomiis chii nyoo mamache kuyeyiis. ¹¹Keemwooye kuu nyooto kuuyu keekase kule tinye biiko alake am akweek keweynateet. Mayeye kiy, kwoonykwoonye biiko metewoy am kiye yeye. ¹²Am kaamukeyweekaab Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto keemwoochine bichu kule koobuure nyee karaam ankuyeyiisye sukunyor kiye ame. ¹³Nto akweek, mbo ng'eetaabiya, moochoosye oyeye ng'aleek chee karomech. ¹⁴Yoo makooniyite chii lokooywechu keesirwook, kumochoktoos onket chiichoo amoobuurte keey sukumuy inee nkit. ¹⁵Mooyib chiichoo kuu buunyoo, nteenee oyisu kuu tuubcheet. ¹⁶Kunyoo, kukoonook Yeyiin kaalyeet akookoy am keel ake tukul, kuuyu inee nkit nyee koonu kaalyeet. Kuriibook Yeyiin. ¹⁷Asirwook anii Bawulo kaasuboyiisyooni am awunyuu nkit. Wuu nyiitenyi wolee atiinkyintooy anii awut barwa ake tukul. ¹⁸Kooburuurook tukul Mokoryoonteet Yeesu Kiriisto.

1 Timothy

Chapter 1

¹Anii ku Bawulo lebkeeyiinteetaab Yeesu Kiriisto kuu woloo kitooltoo Yeyiin nyoo kaararookiinteenyoo kubununee Yeesu Kiriisto nyoo kiikeneekeey. ²Asiruung' inyiring' Temeteewo nyoo achamiing' anykaayetyeeching' icham Yeesu. Kooburuuring. Baaba Yeyiin ak Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto, kuriireeniing' ankukooning' kaalyeet. ³Kuu yoo kyaamwoowuung' amiite aweetii Maketoonnya, machaktoos ibuur Efeeso sukung.eet iboolchi biiko alak kusaanee keey kooneteet tukuuk chee mabo man. ⁴Kusaan koobootyine asiiswek kuraru tyoonkoochoy chee mabo laat ak kutetu koonyoo cheb Yuutayek chebo ken, kuuyu yibu ng'aleechaa kwiilat ak wookuut, yoo yoo katekeeyechine Yeyiin yiisyeet am manta. ⁵Kiyee bure siibolchi bichu ku kule kunyoor chamateet kubununee mooyeet nyee leel ankuyey kiye inkete kule bo man ankookaaseekeey Yeyiin. ⁶Kiikuchunnye alake kookaaseekeey Yeyiin ankuyeelchi ng'al buch chee mab man. ⁷Bere bichoo nto yek kaaneetikaab kiruutek nteenee meenkete kiye ng'aloolee nto mbo kiye ikiilchine keey kuraru. ⁸Kiinkete kule karomech kiruutek yoo kayeyiisye chiito am keelto nyee karaam. ⁹Machakse chii koonkete kule meebere kikeeyeye kiruutek kubo biich chee churtootiin, nteenee kikeeyeye kubo biiko chee machurtootiin ak choo machame keebayta. Bo subak kiruutek biiko choo meeyweye Yeyiin, choo choolwookenootiin, choo matiliilech ak choo aweesech. Bo subak kiruutek biiko choo rume sikiikwaa ak choo bakakiisyoote, ¹⁰choo martoo, choo sikore keey, ak choo choore biiko. Bo choo iberbeeriisye ak choo mololchine biich ng'al ak kiy ake yukul nyoo marubtooy keey kaaneetuutekaab man. ¹¹Miite kaaneetuutechaa wolee bo lokooywek chee karomech choo kikiitoorwoo kul a-amte. Yeyiin nyoo boonto lebkeeyet ankootorooroot nyee kikoonoo lokooywechaa karomech. ¹²Abirchine Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto koonkoy nyoo kikoonoo kaamukeyweek, kuuyu kikasa kule kiikoosenoo keey kyaayeyoote ng'al chee kimaankete kumanaayenchine inee nteenee kuriireenaa. ¹³Ankoo kyaang'aloolee nyee inee miyaat ankaawusoote biikyii ankaakawootenoote, kutoola ayechi yiisyeenyii. ¹⁴Kinyoowoo mokoryoonteenyoo kaat am chamateet nyee kiboonteenoo ankoo kimaayemaat anii kiyeya aham inee ankaakoosye keey. ¹⁵Ng'alyoonteet nyee machaktoos kiikoosyekeey amakany chii kwaam met ku kule, kichooni kaarorookiintet Yeesu ng'weny chokoororooche biiko choo kiikuchoolwooken, anku anii akeenke am bichooto nyee achoolwooketoot nyee makyoomu. ¹⁶Ankoo kiwuu nyooto kikeeriireenaa anii am biiko tukul sukooboorunee Kiriisto kule iruruunye mooyeenyii am wolee mii choo kiikuchoolwooken. Yoo imuchaktoos kiiraraachaa anii ankaanyooru soboontaab kibchuulyo, koomuuchaktoos kiiraraach nkicheek biiko alak. ¹⁷Kunyoo, kusilakoy ankukoonyitakoy Yeyiin nyoo makasakse ankubaytooyiisye kenyiis ak kenyiis, Kuwuuyiit nyooto. ¹⁸Wenyoo Temeteewo, arwookuung' kurubtakeey ng'aleek choo kimwooye workooyik kubo inyiring'. Yoo keeruub ng'aleechaa, makuyeyeeching' sii-am booryeet nyee karaam ¹⁹ankiitas taay ikoosyekeey Yeyiin ankiyey kiye inkete kule karaam. Kiikubootyo biiko alake chee kitay kuyey kuu nyooto. ²⁰Alak am bichooto kiikuyey kuu nyooto ku Umenaayo akoo Alekisaanta. Kwaatoorchi kibrokosyoonteet sukukaseekeey kule mamachaktoos kung'aloolee Yeyiin nyee miyaat.

Chapter 2

¹Ng'alyoonteet nyebo komanuut miisin ku kule isooye Yeyiin ankiibirchine koonkoy kubo biiko ake tukul. ²Machaktoos keesoochine baytooyik ak kaantooyik sikeeminy am kaalyeet ak taloosyeet ankiinemchine keey Yeyiin ankiibuur nyee keekoonyiteech. ³Yoo kakeeyey kuu nyooto, ku karaam ankoong'ereeche Yeyiin nyoo kaarorookiinteenyoo. ⁴Mache Yeyiin kule kiiraraach biiko tukul koonket ng'alyoonteetaab manta. ⁵Yeyiin ku akeenke nkit, anku akeenke chiito nyee ichoomnyeech ak Yeyiin. Nto nyooto ku Yeesu Kiriisto. ⁶Kiikooyto Yeesu soboonnyi sukuwalang'unee biiko tukul. Kiyitiyin ng'alyoontooni am asiiswek chee yemootiin. ⁷Kunyi, kikeekweya anii a-amte ng'aleechaa kuu lebkeeyiintet, man kiye amwooye. Aneete biiko chee ma Yuutayek akooosyekeey Yeyiin ankaamwooye ng'al cheebo manta. ⁸Makiyiintoos murenik am yee kakiiruuki keey kootoroore awunnyek chee tiliilech kusooye Yeyiin amanyeeru nto kuyey wookuut. ⁹Makiyiintoos kooruuk koolooche keey nyee karaam. Koolooche sirook chebo koonyit ankuboono atebuutek chee karomech. Mamachaktoos koolete buuteek kul sikeechorokyine, koolooche chobosaak, tukukaab kaat ak sirooy chee ale beesaan chee chaang'. ¹⁰Neenee, machaktoos kuboono atebuutek chee karomech chee misyine kooruuk choo kiikoonemchi Yeyiin. ¹¹Machaktoos koonete keey koorko ake tukul ng'aleek am keelto nyee intusoot ankooyweyiisye.

Chapter 3

¹²Maachamchine koorko kuyek kaaneetikaab ng'alyoonteetaab Yeyiin nto mbo kule kubayta saanteenyii. Kusiisyine keey. ¹³Aatam nyee kisumkuyey Yeyiin kurook, nto mii yoo, chokuyey Aaawa. ¹⁴Meebere ki Aatam nyee kikeekenta kut kuyey ng'ookisto, nteenee ki koorkeet. ¹⁵Machaktoos koorko ake tukul kuriibe koonyii ak lokokchii am keelto nyee karaam. Yoo kamuyta, kokaasee keey Yeyiin, kutinye chamateet, kutiliil ankuriibe keey, makutebto soboontaab kibchuulyo akookoy.

Chapter 3

¹Mii yu naas ng'alyoo nyee mache kiiyyoong'unee. Yoo kamach chii koontoochi biikaab Kiriisto, kaakukwechi keey yiisyo nyebo koonyit. ²Machaktoos kaantooyintonoo ku chii nyee matinye leelis, ku chii nyee teeree koorkeenyii nkit, kusewunoot ankuriibe keey, kukoonyitoot, kururoot moo ankoomuuche kooneetiis. ³Mamachaktoos ku kibookityoo ama chii nyebo woorooryet. Nteenee machaktoos koontusoot anku tala, amaboonto muchastaab beesaan. ⁴Machaktoos koonkete kuriib kanyii nyee karaam kukas kule iyweye lokokchi kutukul. ⁵Yoo meemuuche chii kuriib kanyii kumeemuuche kuriib kaniseet. ⁶Mamachaktoos keekweye chii nyoo manaakich am ng'alyoonteetaab Yeyiin kule koontoochi chuut kuuyu imuuche koontumeer. Nto yooto, makiitiilchi ng'aleek kuu choo kikiitiilchine Kibrokosyoonteet. ⁷Machaktoos kaantooyintonoo ku chii nyee tinye kaayna nyee karaam am wolee mii yeemeet simonyoor Kibrokosyoonteet barooyinto nyee katechee. ⁸Machaktoos nkicheek tooretikaab biikaab Kiriisto kukoonyitootiin nyee mawechweeche ng'al, ama kibookitiis, nto kutoortooy moonik kumach beesaan. ⁹Machaktoos kukiilchi am mooyeet akeenke ng'alyoonteetaab manta nyoo kikeeng'oong'weech anku yeye kiye inkete kule bo man. ¹⁰Machaktoos keetyemtooy bichoo kutoombo keekweye. Nto yoo matinye ng'alyoo keechamchi kuyek tooretik. ¹¹Machaktoos nkicheek kooruuk chee tooretik ku cheebyoosoy chee koonyitootiin, chee mayeyoote seemseem. Machaktoos ku koor chee riibe keey ankiikoossee keey am kiy ake tukul. ¹²Machaktoos chii am tooretichoo kuteeree koorkeenyii nkit ankuriibe lokokchii ak kanyii am keelto nyee karaam. ¹³Chii ake tukul nyee kayeyiis nye karaam, kooloong'u keey am komostaab ng'alyoonteetaab Yeyiin ankikich am manta nyeb kaararookiinteet Yeesu. ¹⁴Ankoo sinee aboonte mooyeet kule maachoonii wolooto imiite, asiruung' ng'aleechu si ¹⁵yoo kaakaay keey, keenket wolee machaktoos koobuurtooy biikaab Kiriisto. Bichooto ku choo kikwey Yeyiin kuyek cheechii. Tolochta bichoo ak sisineet nyee iyyoong'unee manta. ¹⁶Ng'alyoo nyebo man kule woo kiye kikung'oong'weech Yeyiin: Kikeesich inee kuu chii ake tukul, kiiboor Tamirmiryetaab Yeyiin kule churtaat. Kikas nkicheek malayikaanik, Kikyaamtaat inee am koroosyek, kikiyyeenchi am kooreet, ankeeyib kuwo barak woloo mii lebkeeyet.

Chapter 4

¹Ibooru Tamirmiryetaab Yeyiin kutook kule am besyoosyek choo kwoonii, makuchuunnnyee biiko ng'alyoonteetaab manta ankurub ng'aleekaab biiko choo teweche tamirmirook chee miyootech. ²Iberbeerisye bichoo ameeekoonkete ng'alyoonteet nyebo man ak nyebo ng'wiiynan. ³Yeete biiko koomutiis ak kule kumaam amiik alak ankoo kiyeye Yeyiin amiichoo kule kutaach biikyii choo inkete manta ankwaam kubirchine koonkooy. ⁴Karaam kiy ake tukul nyoo kiyeye Yeyiin kunyoo, mamachaktoos keetaye kiy mbo akeenke yoo kakeetaach keebirchine Yeyiin koonkooy. ⁵Yeye ng'alyoonteetaab Yeyiin ak saayeet kutililiit kiy ake tukul nyee kiyeye Yeyiin. ⁶Yoo keeboorchi mbo ng'eetaabiya ng'aleechu, keeyey am keelto nyee karaam yiisyeetab Kaararookiinteet Yeesu. Nto yooto imiite ititiire ng'alyoonteetaab manta nyoo kikiineetiing nyoo irube. ⁷Itay tyoonkochoy chebo beerbeery0 chee marubtooykeey ak Yeyiin. Ichobakse akookoy ineete keey ibuure kuu woloo maktooy Yeyiin. ⁸Yoo keeneet boorng'uung' makuyetyeechiing' am koorooni am koorooni, nto yoo keeneet keey ibuure kuu woloo maktooy Yeyiin, makuyetyeechiing' am soboontaab koorooni akoo nyebo kooreet nyoo makucho. ⁹Kiikoosseekeey Yeyiin, Inee Kaararookiinteet nteenee chee irarooche, ku biiko choo iyeenchine inee. ¹⁰Machaktoos keetiyeet met ng'aleechaa ankuyemaktoos keechame kutukul. Kiyooto nyee keemiite keeng'etiichine keey. ¹¹Ng'aleechaa chee machaktoos ikiime yoo ineetiisye. ¹²Meekany kumoontiing' biiko kuuyu teemining'. Nteenee inyiing' nyee machaktoos kukaseeniing' biiko tukul choo kiikooyeenchi ng'alyoonteet, woloo ing'alooltooy ak wolee itebtooy, wolee ichamtooy biiko, wolee iychintooy Yeyiin ak tiliilinto nyee iboonte. ¹³Iyeyiisye barooyinto nyoo mii kumanaayitu, isumanchi biiko ng'alyoonteet, i-amchine ankiineete. ¹⁴Meechwees kaamukeyweechoo kiroobuung' Yeyiin kubunnee kiyee kimwooy workoyoonteet ake yoo kitiinyeeniing' awunnyek kaantooyikaab biikaab Kiriisto. ¹⁵Iyeye tukuuchoo kibtaman ankiinemchinekeey kutukul sukung'eet kukas chii ake tukul wolee imiite itastooy taay. ¹⁶Machaktoos irootooto soboonng'uung' ak ng'aleek chee ineete. Imuytoochi tukuuchookuuyu, yoo keeyey kuu nyooto, meeraraachakse inyiing' ak biiko choo ineete.

Chapter 5

¹Meeryonkyine booyoo yoo imiite iyisuu, nteenee ing'aloolchine kuu koon. Iyibe nkicheek aybeerik wuu nyee mbo ng'eetaabkoomet. ²Iyihee cheebyoosya ak tukul wuu nyee koomet. Nto tiibiik, inam choo wuu nyee mbo cheebkoomet am keelto nyebo tiliilinto. ³Machaktoos keeyetyeechine musukuunek choo matinye chii nyee kariib. ⁴Nteenee yoo boonto cheebyoosya nyee musuk leekooy nto muchokoroon, kumachaktoos lochocho kuriib sikiikwaa, kuukaanyii nto kookoonyii sukooboorunee yooto kule iyweye Yeyiin. Yoo kayey kuu nyooto kumii kuyooku kiye kikeeyechine icheck, ng'alyoo nyee chame Yeyiin. ⁵Koorko nto cheebyoosya nyee kiikung'et nkit ku musuk kumachaktoos kookeneekeey Yeyiin

nkit ankuriirchine beet ak kwemooy kule kuyetyeechi. ⁶Nto koorko nyoo musuk ankicham tukun chebo leles, kukiikume nyoo kusobe. ⁷Machaktoos imwoochi nkicheek biiko ng'aleechu, sukung'eet mariirtee chii. ⁸Chii ake tukul nyoo mayetyeechine tilyoonuutekyii anku miisin biikyii choo bo ko, kaakutachiin ak ng'alyoonteetaab Yeyiin. Miyaat chiichoo kusiir nyoo maneeyeenchi ng'alyoonteetaab Yeyiin. ⁹Yoo sikiityi cheebyoosya nyee musuk komostaab choo yame keetooret kumachaktoos ku kiikukeeytee kenyiisyeke tamanwookik lo. Machaktoos ku cheebyoosya nyee manaachoonchooyenoot, ¹⁰ankitookunoot am yeyuutek chee karoomech kuu woloo kiriibtooy lokokchii, wolee kitooktooy tayek, wolee kiyetyeechintooy biikaab Kiriisto, wolee kitooretitooy biiko choo nyaliltoos ak mbo tukuk alak chee karoomech chee kiikuyey¹¹Mamachaktoos keesirtooy musukuun cho takuminkeeh kuuyu yoo kabiirta muchastaab boorwoonikwa wolee kiikoonemtoochiikeey Kiriisto, kumach kiimut. ¹²Yotoo, koosakyi keey kiitiilchi ng'al, kuuyu kaakwiiri kiiruutyeet ak Yeyiin. ¹³Ilumoote :kooru chee wuu choo koorin koobootote asiiswekwaa. Ma wuu nyoot bo taay, nteenee yeyoote mbo subak seemseemnyeet koowuutiootee keey ng'al chee ma cheekwaa ankung'oloote mbo ng'al chee mayemakse. ¹⁴Kunyoo, amwoochine musukuunek choo takuminkeeh kule kucheeng' saanik ankuriib lokokwaa ak kooriikwaa sumonyoo bunyoontee barooyinto nyee kang'alaalee icheek nyee miyaat. ¹⁵Kookuweech keey kenya :alake kuba wolee mii keniinteet/ kibrokoosyoontee ankookurub ng'aleekyii. ¹⁶Nte yoo mii chebyoosya nyee kiikuchamte Yeyiin ankuming'too keey musukuunek, kumachaktoos kuyechtechine musukuunechoo. Mamachaktoos kubokookyi nyikiisino kootaaba saayeet. Yotoo makuyechtechii kootaaba saayeet musukuunechoo minye nkityo. ¹⁷Machaktoos keekoonyite boyiikaab kootaaba saayeet choo tinye kaantoyiisyeet nyee karaam, anku miisin choo amtooy ng'alyoontee ankoonete. ¹⁸Mwooye siruutek kule, makeereet yeyito kuutiit yoo yeyiisye. Nto subak yeme chii nyoo kaakubirto nkuruukyii kunyoor kiy. ¹⁹Mamachaktoos simiyeenchine ng'alyo nyee kakeemwooy keeng'aloole booyik nyee miyaat, nteenee akoy baateey yoo kaakumwooy noomiik chee yite ayeeng' nto somok kule wuu nyotoo. ²⁰Yoo kaachoolwooken kaantoyik, iburyoong'tooy kukase biiko, sukung'eet kooyweye chuut alake. ²¹Kunyoo ii, Temeteewo, amwoowuung' am taayeetaab Yeyiin ak nyebo Kaaroorookiinteet Yeesu ak mbo am taayeetaab Malayiikaanik choo kweyootiin kule, iruub ng'alechaa nyee meekweye chii. Mamachaktoos ichame biiko alak kusiir alak. ²²Meesamsamane keey yoo itinyee chii awunnyeet itoolchine yiisyeetaab Yeyiin ameeekany kunaming' ng'ookistaab biiko alak. Ibuur itiliil. ²³Meeyee beeko baateey nteenee imoose tiifaayik tisch kubo boortaaba moo nyoo iyiimseetiing' btaman. ²⁴Meemuuchaktoos kuwalokiis ng'okiswookikaab biiko alak, nteenee simkeekase bakeenke kumanabokiitiilchine ng'al. Nto chebo alak kooyeelootiin akoy besyoonoo bakiitiilchine nga'l. ²⁵Am keelto nyee wuu nyotoo sumkutooko karoomnyeetaab yeyuutekaab biiko alak, amawunyektoos akookoy choo iyeelootiin.

Chapter 6

¹Machaktoos motwooriik koyweyee mokoreniik kwaa sikuung'eet make ng'oololee yeyiin nyee miyaat ak mbo kaaneteeyweekyoo. ²Mamachaktoos motwooriik choo kikoyentyii mokoreniikwaa yeyiin kukoochonkchine, kuyuu mbo ng'etaabiya am kiiristo. Ntene, machaktos kuyeyee isyeemwa kutook, kuyuu chee yetyeechine isyoonutochoo kuchoo kikoyeentyii ng'oolwonteeetaab yeyiin. Ng'eeleek choto chee machaktos inyiiing Temetewo ineete ankikiime biiko kurub. ³Chiito nyoo kaubaatyeneeyekeey wolee mii mokoryoontee Yeesu kiriisto anko neet ng'aal chee moboo maan, ⁴Kukiikoolaambuch nyoo ng'aasetaab keey amenkeete kiy. Kicham chii choo kwilat ak wookuut. Ibuu ng'alechaa kotuyiityikeye biich moon. Kuwookut, kung'alalatekeye nyee miyaat, kosootyine alaak nyee miyaat, ⁵anku chunchuntos metowookaaba biichoo kubo kasooteyweek chee miyootech chee boonto. Biichuteechu chee kikeebutee ng'oolwonteeetaab manta ankusoote kule tos yo kasyeem chii kurub keeltaab Yeyiin ku kelto nyoto nye yeyee chii kunyoor boytiit am korooni. ⁶Ntene, yo0 keenumchi keey chii isyeetaab yeyiin, ametuyiityine ake moo, kaa kunyoor baytit nyee woo miisin am kab yeyiin. ⁷mebere kikesiikteechee kii, amekeebetoy kii koyyin kakeboku. ⁸Ntene yoo kenyoru, kiye kyome ak kiye kilochee, kuyemechee choto. ⁹Nto biiko choo nte cheeng' tukuuk sikumokoroon, kutorchine ng'aaleechaa tyemisyeet ankutaach. Torchine ng'aaleechata kuyeye tukuuk chee chaang' cheebo berberyoo ak mbo cheebo muchastaab tukuuk chee iwong'toy biich. Tortooy ng'aaleechaa biiko kubootyo ankworon. ¹⁰Towuuneekeye miyotyeet wolee woo muchastaab besaan. Biiko choo loosyoote kumechee besan kikuchuchunee ng'olwonteeetaab yeyiin anku ibchikeey mwoonin nyee mokyoomu. ¹¹Nto inyiiing' nyoo iboye yeyiin, machaktos isetekeye wolee mii ng'aaleechaa ankirub sobonto nyee churtaat, inemchikeye yeyiin ank kikasekeye inee, ichame biiko alaak, imitochine ng'al ankitalayiiitu. ¹²I-am boriyeet nyee karam kubo ng'olwoonteeetaab yeyiin. Inket kule kikuriing' yeyiin inyooru soboontaan kibchulyo. Kunyui, ikilchi sobonoo kiichamchintosii kukase biiko chee chang'. ¹³Am tayeetaab yeyiin nyoo ikochine kii ake tukuul soboonto ak mbo am tayeetaab yeesu kiriisto, nyoo kichachin am tayeetaab Bontyo Bilato kule inee ku karorokinteet, amwowuung' kule ikilchii ng'olwoonteeetaab Yeyiin. ¹⁴Meekany inyoru tisia nto mbo kule keng'aalaleniing' nyee miyaat. Iriib kunyotoo akoy besyeet nyoo mokuchone mokoryotenyo Yeesu kiriisto. ¹⁵Mokukweryoon yeyiin am besyeet nyoo kikitorto inee. Itororoot Yeyiin ankwine nkityo boytoyinteet. Inee boyintoyinteetaab boytoyii anku mokoryoonteeetaab mokoreeniik. ¹⁶Yeyiin nkityo nyee mameye anku munyee am lakweyee nyee makesekse. Mamii chii nyee kikukas Yeyiin nto mbo nyee imuche kukas. Kukonyitokoy Yeyiin ankuboytoyis akokoy. Kuwuuyiit nyotoo. ¹⁷Imwoochi choo boonto boychtiit am koronii kule mang'eesekeye ametiyeet met tukuchoo. Tukuuk choo chee makiinkeete batay ak moo. Ntene kiye mache kuyeye kuku tiye Yeyiin met nyoo koneech kii ake tukuul kuyaam anku yeyeech tukuchoo keeng'arach. ¹⁸Imwoochi buchoo kuyaay ng'aaleek chee chaang' chee koromeech, kuyee biich chee lelaach mooniik ankuchame kuyeeemtoy tukuuk ak biiko alaak. ¹⁹Yoo kayay kunyotoo, kakuyochtochi keey boychtiit nyee tiyekeye am koreet nyoo chooni, sukung'eet ku kilchi

soboontaab manta.²⁰ Temetewo, kamwoowuung' kule mekuste iyey ng'eeleechaa tukuul choo kikotorung' Yeyiin. Isetekeyy kwilateet nto wookut nyebo berberyoo nyoo yeye choo ng'eesekeyy kirneteeet nyee mobo man.²¹ Yeye keyy kule ng'omeech, nteenee kikuchuniye ng'aloonteetaab Yeyiin. Kooberuurook Yeyiin.

2 Timothy

Chapter 1

¹ Anii ku lebkeyyiinteet Bawulo nyoo ayechine kaarorookiinteet Yeesu yiisyeet. Kitoola Yeyiin ankooyookwoochaa-amchi biiko kurubtakeey ak soboontaab kibchuulyo nyoo kikuurtooweech kubununee Yeesu Kiriisto. ² Asiruung' inyiing' werinyuu Temeteewo nyoo achame miisin. Kooberuuriing' Baaba Yeyiin ak Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto. Kuriireeniing' ankukooning' kaalyeet. ³ Akutung' chine Yeyiin kuu woloo kiyeytooy mbo kuuko ankaayeye kiyee ankete kule karaam, kuuyu asootiing' akookoy, asoowuung' beet ak kweemooy ankkabirchine Yeyiin koonkoy. ⁴ Yoo kaasoot wolee kiiriirte besyoonoo kyaabokoktiing', kwoomchoo yeemoteet kule nto akasiing' saang'erech. ⁵ Ankete kule ikooseekeyy Yeyiin miisin. Kiikoossee keyy kookoong' Loyis Yeyiin ak koomet Yuuniis, wolee anketitooy kule imiite nkinyiing' iyeye kuu nyooto. ⁶ Kunyikurubtakeey ak yooto, asootuung' kule ikany koomwo keyy kaamukeyweek choo kiroobuung' Yeyiin yoo kyaatiinyeeniing' awunnyek. ⁷ Manaakooneech Yeyiin Tamirmiryeeet nyebo muyateet, nteenee kikooneech nyebo nyikanateet, chamateet ak riibeetaab keyy. ⁸ Kunyoo, meekany kunaming' muyateet yoo meeng'alaalee Mokoryoonteenyoo nto yoo isootoo anii nyoo kikeerata kubo inee. Nteenee, ikany keenyaliilche tukwaay kubo lokooywek chee karoomech kukooniing' Yeyiin nyikanateet. ⁹ Kiikooraraacheech Yeyiin ankiikukuureech keyyeki biikyii. Manaayey kuu nyooto kubo kiy ake tukul nyee kikeeyey, nteenee kubo wolee maktooy inee nkit am mooyeenyii ak mbo subak kubo chamateenyii nkityo,. Kisimkuchameech Yeyiin kumanaakeetoow kooreet ¹⁰ ankooboorweech chamataanaa am chooneetaab Kaarorookiinteet Yeesu Kiriisto. Kiikoosyeentooweech Kiriisto meet akwooroorweech keelto nyebo soboontaab kibchuulyo kubunuunee lokoywek chee karoomech. ¹¹ Kunyoo, kookutoola Yeyiin a-amte lokoywechu, ayeku lebkeyyiinteet ankaaneetoote ng'alyoonteetaab manta. ¹² Kiyooto nyee kiinyaliilcho kuu nyiitenyi. Ankoo kuwuu nyooto, maamuyoot, kuuyu ankete chiichee kyaayeenchi ankaatinyee man kule imuuche kuriib kiyee kiikootoorwoo akoy besyoonoo iyeewunee. ¹³ Temeteewo, ineete biiko kuu woloo kyaaneetitooy anii ankiikoosseekeyy Kaarorookiinteet Yeesu ankiichame biiko kuu woloo kyaayeytooy anii. ¹⁴ Ikaaman ng'aleechaa karoomech choo kikiitoorung'. Kuyechteechiing' Tamirmiryeeetaab Yeyiin nyoo minye ariinyoo. ¹⁵ Abere inkete kule kookubakaaktaa chii ake tukul nyebo yeemeetaab Eesya kuboonto keyy Fukeelo akoo Eermokeen. ¹⁶ Asooye kule kuriiree Yeyiin kaab Onesifooro nyoo kimomuyoot chokukasa arataat. Kichokoobaybooyoo ankootitiroo kibtaman. ¹⁷ Yu kawokuyit Rooma, koomuuch kucheeng'aateenaa wolto ake tukul akoy kut wokunyoorwoo. ¹⁸ Abere inkete kubooyiit man kule kiyeetyeechoo Oneesifooro am keelwookik chee chaang' yoo kyaamiite Efeeso. Leyye, kuriiree Mokoryoonteet Oneesifooro besyoonoo itilchine biiko ng'al.

Chapter 2

¹ Wenyyoo, Temeteewo, ikiil, kuuyu inkete kule chamiing' kaarorookiinteet Yeesu ankutiyying'. ² Nto tukuuk choo kiikase a-amuu am taayeetaab biiko chee chaang', itoorchi choo biiko chee kiikoosseekeyy anku chee imuuche koonet biiko alak. ³ Imuytoochi nyaliluutek kuu chii nyee ame booryo nyee karaamkubo kaarorookiinteet Yeesu kuu woloo keeyeytooy aheek. ⁴ Yoo keewuteekeyy chii nyebo lukeet ng'aleekaab biikaab yeemeet, meeng'ereche nyee woo nyebo lukeet. ⁵ Makeetuwenee chii loong'eetaab labateet yoo kamarub makuutekaab kaang'weneet. ⁶ Kaabatiin nyoo ikiimchinekeyy kaabatiisyeet ku nyooto nyee machaktoos simkiikoochine amiikyii chebo yiisyeet. ⁷ Temeteewo, irootoote kiyee amwooye kuuyu makuyeying' Mokoryoonteet inket ng'aleechu tukul. ⁸ Inkete kule king'eetee meet Yeesu Kiriisto nyoo kichoonee kootaab Tawuti. Kuuyu a-amtoote lokooywechu karoomech, ⁹ kaanyalil kut keeratoo wuu nyee kaanyeeree ng'al. Nteenee, to meemuuchaktoos keerat ng'alyoonteetaab Yeyiin. ¹⁰ Kunyoo, amuytoochine kiy ake tukul kubo choo kiikukway Yeyiin, nto anyuun kooraaach nkicheek Yeesu Kiriisto sukunyoor lebkeyyeetaab kibchuulyo. ¹¹ Ng'alyoo nyoo nyee keetiyekeyy kuuyu yoo kakeebeku ak Kiriisto mabokeyminy ak inee. ¹² Nto yoo kakeemuytoochi, mabakeebaytooyiisye ak inee. Yoo kakeetay acheek, mawokutayeek nkinee. ¹³ Ankoo makiikoosseekeyy biiko, kiikoossee keyy inee, kuuyu mataye keyy inee nkit. ¹⁴ Machaktoos isootyine biiko ng'aleechu, imwoochi am taayeetaab Yeyiin kule mamachaktoos kukwiilee keyy biiko ng'al. Mamii kiy mbo kisich nyee yeteechine kwiilataanaa, nteenee nyeeree kaasooteyweekaab biiko choo yebchine yiit. ¹⁵ Isyeem wolee imuuktooy iyey yiisyeeng'uung' am keelto nyee karaam nyee chamtooy Yeyiin. Kutook kule iyeku chii nyee matinye muyat anku nyee name ng'alyoonteetaab manta am keelto nyee chuuraat. ¹⁶ Itayee keyy imwooyote ng'al chee marubtooy keyy ak ng'alyoonteetaab Yeyiin. Biiko choo iwuutoote keyy ng'al chee wuu choo, makutase taay kulooyekiitu miisin am wolee mii Yeyiin. ¹⁷ Makwaamaaat kaaneetiisyeetaab bichoo biiko kuu yoo amoote kiseerkecheet kereenkaab chii. Biiko alak chee kiikuchuunnye ng'alyoonteetaab manta ku Umenaayo akoo Fileeto. ¹⁸ Mwooye bichuutechu kule kiyeyakay kenye ng'eeteetaab meet kunyeerootee kaayeenchinooyeetaab biiko alk. ¹⁹ Ankoo kut kuwuu nyooto takoooyong'oot tiyeywoonteetaab Yeyiin ankeekasee siruutechu mwooye kule, inkete Yeyiin biiko chee chechii. Nto chii ake tukul nyee kuure Mokoryoonteet kumachaktoos kubakaakta miyootyeet. ²⁰ Am kooto ake tukul nyee woo miite terekook chee kikeeyeyee ta-aabuut ak chebo feeteet. Miite mbo subak chebo keetiik ak chebo meneet. Keeyeyiisye terekoochu alak keebayee tayeek, nto chuut alak keekonoree tukuuk chee mabo koonyit. ²¹ Kunyii, yoo keetiliilekeyy chii

ake tukul wolee mii tukuchoo miyootech makuyek terekyeet nyebo koonyit nyee imuuche chiitaab kotoo kuyeyiisye kubo yiisyo ake tukul nyee karaam kurubtakeey ak wolee kichobto.²² Temeteewo, sateekyee muchastaab aybeer nyoo bo miyootoy ankiirub keelto nyoo karaam kuchurta, iyeku chii nyee kiikoosseekey, nyebo hamateet ak sinento. Iyey tukuuchoo kuu woloo yeytooy biiko alake choo sooye Yeyiin am moonik chee tiliilech.²³ Itayee keey kwiilateet nyebo beerbeeryo ak solwoonti. Inkete kule yibu ng'aleechaa wookuut.²⁴ Mamakyine chii nyoo yeye yiisyeetaab Mokoryoonteet kuyeye wookuut. Nteenee machaktoos kutalayitu am wolee mii chii ake tukul, kooneetiisye nyee karaam ankumuytooy.²⁵ Nto yoo mii biiko chee kwiile inee, kumachaktoos kuyisu muut ankutinyee mooyeet kule imuuche kookoochi nkicheek Yeyiin mooyeet kuweek sukoonet manta.²⁶ Yotoo, koomuuche icheck kusew ankuchililee mastiitaab kibrokosyoonteet nyoo kikunam icheck sukuyey kiyee mache inee.

Chapter 3

¹Rootoote ng'alyoontooni: Makumiyatiitu besyoosyek cho bo tabanta. ²Makusooyenen biiko, makucham beesaan, makukas keey ankumeennoy. Makung'aloolootee Yeyiin nyee miyaat, meeyweye sikiikwaa amtiny kumwooy koonkoy am kiy. Makuyek biich chee matiliilech am taayeetaab Yeyiin ³amtinye chamateet. Mariiree biich, mololchine biich ng'al amariibe keey. Makukawootene ankuchame kuyeye ng'al chee miyootech. ⁴Makuchoomtooy chuut ankutuchinoote ng'al. Makuyibe keey kule inkete kiy ake tukul. Makuyek biich chee kicham lelesta amachame Yeyiin.⁵ Makuyeye keey kule bo Yeyiin, nteenee kutaye kaamukeywekyii. Isatee keey bichooto. ⁶Mii alake am bichoo chee beetoote kestonikaab biiko alak subokooberbeere koor chee kuskusech chee kiikunyikisyi ng'ookiswookik ankutoortooy muchas nyebo kiy ake tukul. ⁷Kiineete kooruuchaa kibtaman, nteenee meemuuche kut koonket icheck kutukul ng'alyoonteetaab manta.⁸ Kwiile bichoo ng'alyoonteetaab manta kuu yoo kikwiile Yaane ak Yaambure Muusa. Kiikutoonkooyiis bichu ankiikubootyo am manta. ⁹Mayite wuy bichoo, kuuyu makukas chii ake tukul beerbeeryeet nyee boonto kuu woloo kikeekastooy chebo Yaane ak Yaambure.¹⁰ Temeteewo, abere inkete kurubta keey ak kaaneeteyweechu, wolee abuurtooy, kiyee anemchine keey ayey ak wolee amoong'tee keey Yeyiin. Inkete mbo subak kule maasimanyeeru ankaaboonte chamateet ak muytaayeet. ¹¹Inkete mbo subak kule kyaamuytoochi wusiisyeet nyee kyaanyooru ak nyaliluutek chee kyaabunttee yoo kyaamiite Antyookyaa, Ikoonyaa ak Luustra. Nteenee kisorwoo Mokoryoonteet am tukuuchoo tukul. ¹²Nto kubooyit man, makeewus chii ake tukul nyee keenemchi keey kurub Yeesu Kiriisto. ¹³Nto biiko choo choolwookenootiin, choo iberbeeriisyoote, makumiyatchi choo miisin. Kiikutawachakiis choo ankutewechoote biiko alak.¹⁴ Nteenee, kurubta keey ak inyiyng' ii, Temeteewo, itase taay iruube kiyoo kikiineetiing' ankiichame, kuuyu inkete biiko chee kiineetiing' ¹⁵ak mbo subak wolee kiinketite siruutekaab Yeyiin kung'eetee leekwaanti. Kiikuyeying' siruutechaa inket kule nyooru chii kaararaacheet yoo keekaasee keey Yeesu Kiriisto.¹⁶ Kwoonee siruutechoo tukul wolee mii Yeyiin. Karoomech siruutechoo yoo kiineetiisye ankiiburyoong'tee biiko, keechuule ankiiboorchine biiko kukaramiitu kuchurta. ¹⁷Keeyeye kuu nyotoo sukung'eet kuchobakiis chiitaab Yeyiin kutukul kubo yiisyo ake tukul nyee karaam.

Chapter 4

²¹Inket kule makoooyeew Yeesu sukutoow baytooyiisyeenyii. Kunyi, am taayeetaab Yeyiin ak nyebo kaararookiinteet Yeesu nyoo machokootiichi ng'al biiko choo sabtoos ak choo kiikubek, amwoowuung' kule, i-amtooy ng'alyoonteet akookoy ankoo ku wuuyech ng'ala nto ku nyumnyumech imuytoochine yoo ineete biiko ng'alyoonteetaab Yeyiin, ichuule, iburyoong'tooy ankiikiime.² Makucho besyeet nyee meekoomuuche biiko kut takucham kiyee ineete siruutek chebo man. Makurub bichoo kiyee mache metewookwaa. Makooruruukoot kaaneetikwaa ku chaang' chee makoooneete icheck kiyee kicham kuyebchine yiit. ⁴Makoomiing'chi met ng'alyoonteetaab manta ankuweekyi keey tyoonkoochoy chee mabo man. ⁵Nto inyiyng' amwoowuung' kule ikiil am keelwookik tukul. Imuytoochine nyaliluutek chee inyooru. Iyeye yiisyeet nyee keemakyine kaantooiin kule kuyeye. Iteryeech yiisyeeng'uung tukul nyoo machaktoos kule iyeye.⁶ Mii wokuyitu besyeet nyee keemiite bokikooyto keeyeyeenaa koroseek. Kaakuyit besyeet nyee ang'eetee koorooni. ⁷Kwaa-am booryeet nyee karaam. Kwaawaany labateenyuu ankwaakiilchi manta. ⁸Kunyoo, mii kukanyoonwoo kiito ake nyee makeetuweneenoo. Nto kiyoo ku tuweneetaab churtaayeet. Tuwenoonotoo ku nyee makukoono Mokoryoonteet nyoo churtaat yoo itilchine biiko ng'al. Meebere anii nkit nyee mii chokutuweneo, nteenee mii chakutuwene biiko tukul choo mii kookoonoo chooneenyii.⁹ Isyeem wolee imuuktooy ichoo areet akeenke woli amiite. ¹⁰Kookubakaakta Teema ankuweechi keey akoy Tesaloonike kuuyu kikicham tukuuk chebo koorooni. Kookuwe nkinee Kereeske akoy Kalatyaa ankookuwo nkinee Tiito Taalmatyaa.¹¹ Kwaang'etu nkit ak Luuka. Ichoonte keey Maarko, kuuyu chii inee nyee imuuche kuyechteechoo am yiisyoonyuu. ¹²Kaayookte Tukiiko kuwo akoy Efeeso. ¹³Kunyoo, yoo ichoonii iyibwoo kabuutiinyuu nyoo kyaabokookyine kaab Kaarbo am Turoowa. Iyibwoo mbo nkicheek kitaabuunekyuu anku miisin choo kikeeyeytee muuyto. ¹⁴Kookwaarantaa nyee makyoomu kkitoong'iintonoo bo karin nyoo keebere Aleekisaanta. Nteenee makuyookyi Mokoryoonteet am kiyee kookuyey. ¹⁵Kunyi, iriibee keey nkinyiyng' wolee mii chiichoo, kuuyu kikwiil ng'aleekyoo am nkuruuk. ¹⁶Yoo kyaayeete keey nyeb taay, kumweyenoo chii ake tukul nye mamii mbo akeenke nyee kichakusoorwoo. Leyye, asoye Yeyiin kunyoochi bichooto kaat. ¹⁷Ankoo kiwuu nyotoo, kicho Mokoryoonteet ankootitiiroo sukung'eet kiimuuch kyaamta ng'alyoonteet kuchurta kubunteenoo anii nto anyuun, kukas nkicheek biiko choo ma Yuutayee. Nteenee, kikiiraraacheenaa kutiitaab kimakeetyeet. ¹⁸Makooraraacheenaa Yeyiin wolee mii kiy ake tukul nyee miyaat ankooreetoto nyee karaam akoy waawut kanyii am kibkoonkoy. Leyye, kutororiit Yeyiin akookoy. Kuwuuyiit nyotoo.

¹⁹Isubowo Brisiila ak boonteenyii Akiila ak nkicheek bikaab kaytaab boonteet Oneesifooro. ²⁰King'etuunee Eraasto kooriinto, nteenee kyaabakooku Turofiimo kumnyaanaat am Mileeto. ²¹Kunyoo, isyeem wolee imuuktooy iytu woli kumanaang'ootyen koreet. Isubooyiing' Ebuulo ak Buute ak Liinuus akoo Kilaawutya ak nkicheek mbo ng'eetaabiya alak tukul. ²²Kuriib Yeyiin tamirmiryeeeng'uung' ankooberuuriing'.

Titus

Chapter 1

¹Anii nyoo Bawulo nyoo ayechine Yeyiin yiisyeet. Kitoola Yeesu Kiriisto lebkeeyiinteenyii ankooyookto ayechtechine biiko choo kiikukwey Yeyiin kooyeenchi inee ankoonket manta kurubtakeey kiye makweech Yeyiin. ²Ayeye yiisyooni akenee keey soboontaab kibchuulyo. Kmanaakeetoow kooreet kumwooy Yeyiin nyoo matinye lembech kule makukooneech soboontaab kibchuulyo. ³Yu kayityiin besyoosyek kung'ong'weech Yeyiin nyoo kaarorookiinteenyoo ng'alyoonteenyii ankutoola anii kule aamtaate lokoywechoo karoomech. ⁴Asiruung' inyiiing' Tiito nyoo iwuuye lakwanyuu nyebo man kuuyu kiikooskeey tukwaay Yeyiin. Kooberuuriing' Baaba Yeyiin ak kaarorookiinteenyoo Yeesu Kiriisto ankukooniing' kaalyeet. ⁵Kiyee kiyea saabakookyiing' Kereete ku kule, kyaamache kule siirootoote yiisyoonuutek choo kimaakiiwaang'te. Nto subak kiye amache ku kule siitoolaate boyikaab biikaab Yeyiin am kiriing' ake tukul kuu yoo kyaamwoowuunh'. ⁶Machaktoos boonteet nyebo biikaab Yeyiin ku chii nyee matinye leelis anku chii nyee tnye koorkeet akeenke. Machaktoos ku kiikunam lokokchi ng'alyoonteetaab Yeyiin anku leekooy chee ma kawoot amatinye kewenateet. ⁷Machaktoos kaantooyiinto ku chii nyee matinye leelis kuuyu iyyong'chine yiisyeetaab Yeyiin. Mamachaktoos kukase keey nto ku kibsiirmooyoo. Mamachaktoos mbo ku chii nyee kibookityoo nto ku chii nyee kicham woorooryeet nto cheemooyeetyoo. ⁸Nteenee, machaktoos ku chii nyee ruroot moo anku nyee kicham kuyeye ng'al chee karoomech. Machaktoos subak ku chii nyee choboot, nyee chuulaat, nyee tiliil anku riibe keey. ⁹Machaktoos kuriibe miisin kaaneeteyweek chebo man kuu woloo kikiineetita sukung'eet kootitiir biiko alak am kaaneeteyweechoo ankooburyoong'tooy biiko choo kwiile ng'aleechaa. ¹⁰Amwwoye kuunyooto kuuyu mii biiko chee chaang' chee chemakwiiliis. Biich bichu chee baloobalootee baatey, akoobootote biich motowoy nteenee chee yeyoote ng'aleechu miisin ku choo isste kule akoy kiimuraatan chii skuchamte Yeyiin. ¹¹IKere koong' bichoo kuuyu mii koobootote koorin kumukuul kooneetoote tukuuk chee mayamaktoos kule kiineete. Nteenee toortooy muchas kuyeyaak kuu nyooto. ¹²Kumwooy mbo workoyoonteeng'wa akeenke kule, kiblembechiis akookoy biikkaab Kereete anku biich chebo rokos, buren ankucheemooyeetiis. ¹³Man ng'alyoontoonoo ku nyoo iburyoong'tooy bichooto sukung'eet kurub ng'alyoonteetaab Yeyiin am keelto nyee karaam, ¹⁴Amarub tukuuk chee ineete Yuutayeek alake nto kiiruutekaab biich buch. Kiikuchuunee bichu ng'alyoonteetaab manta. ¹⁵Tiliil kiy ake tukul am wolee mii biiko choo kikiitiliil. Nto choo ma tiliilech, ameenchine ku mamii kiy nyee tiliil am wolee mii choo. kubooyit man, kukwoonykwoonyekiis metewookwaa nyee meenkete kiye karaam ak nyee miyaat. ¹⁶Yeye keey bichoo kule inkete Yeyiin, ntenee ibooru atebuutekwaa kule meenkete. Biich bichoo chee kiikumiyeeitiitu ankukawoot nyee mayemootiin mbo kuyey kiy nyee karaam.

Chapter 2

¹Nto inyiiing', Tiito ku machaktoos ineete kurubtakeey ak kaaneeteyweekaab man. ²Machaktoos booyik kuriibekeey ankuyek booy chee koonyitootiin anku chobootiin, chee ikooosee keey Yeyiin kuyitita ankkuboonto chamateet ak myutaayeet. ³Ineete nkicheek cheebyoosook koobuur kuu wolee machaktoos koobuurtooy choo bo Yeyiin. Kuteyeekeey semseemnyeet ankutayekey bookiteet. ⁴Nto kiye machaktoos kuyeye ku nyi; Kooneete kooruuk choo taku minkeech kule kuchame saanikwaa ak lokokwaa. ⁵Makoonet cheebyoosoochaa kooruuchaa kuriibe keey ankuyey koor chee churtootiin, kuyeye karoomin yiisyoonuutekwaa am kestoon ankuyek koor chee karoomech moonik. Machaktoos kooyweye saanikwaa sukung'eet kumakeenyeere ng'alyoomteetaab Yeyiin. ⁶Ineete nkicheek aybeeriik kuriibe keey. ⁷Nto inyiiing. nkit, iyey kiy ake tukul nyee karaam sukukaseeniing' biiko chuut. Yoo ineete biiko ku machaktoos ineetiisye am keelto nyee churtaat anku choboot. ⁸Yoo i-am lokooy, Machaktoos kubo man, sukung'eet mamii kiye iyyong'unee chii kumache kukwiiling'. Nto yoo mache chii kukwiiling', ku makoosuuyto nyoo nkityo, kuuyu mamii kiy nyee miyaat nyee imuuche kumwooy kuruubta keey ak acheek. ⁹Machaktoos kooyweye motwoorik mokoreenikwaa anku yeye kiy ake tukul nyee ing'ereeche mokoreenikwaa amamachaktoos kuketyine mokoreenikwaa ng'alyoo ¹⁰amachooree tukuukwaa. Nteenee machaktoos kooboorchine mokoreenikwaa kul karoomech icheek ankiikooskeey am kiy ake tukul nyee imuuche kuyei kaaneetiisyeetaab kaarorookiinteenyoo Yeyiin kung'erekyi biiko. ¹¹Amwooye kuu nyooto kookooboor Yeyiin kule chame chii ake tukul. Kiirarooche chii nyoo ikosee keey Yeyiin. ¹²Yeyeech chamateetaab Yeyiin keetay tukuuk choo ma bo Yeyiin ak mbo tukuuk choo bo koorooni, ankeeminy nyee keeriibe keey, nyee churtaat anku nyee rubtooy keey ak wolee maktooy Yeyiin. ¹³Kiikooberuureech Yeyiin kule yoo takeeminy koorooni ku kiikeneekey besyeet nyoo iyeewunee Kaarorookiintet Yeesu Kiriisto. Yooto yee makeekas lekeeyyeetaab Mokoryoonteet Yeyiin nyoo woo. ¹⁴Inket kule kiikooyto Yeesu sobonny sukuwalang'uneenech wolee mii rokosto tukul sukung'eet kootiliilech keeyeku cheechii acheek choo keemache miisin keeyeye tukuuk chee karoomech. ¹⁵Kunyoo machaktoos ineete ng'aleechaa kaamwaay ititiire chuut ankiiyisu am kaamukeyweekaab Yeyiin nyee meebere makumoontiing' chii.

Chapter 3

¹Machaktoos isoowu biikaab Yeyiin kooyweye baytooyik ak kaantooyik ankuyeytooyootiin kuyeye kiy ake tukul nyee karaam. ²Machaktoos mbo subak ku mang'alooolotee biiko alaak nyee miyaat amawookuutyee. Machaktoos kotalayitu am wolee mii chii ake tukul ankuyibe keey ng'weny. ³Kany abooruung', kikeekoryootiing' nkacheek besyeet ake ankeeyeye kweynateet. Kikiikeetewachakse ankikiikoolaambuuchech tukuuk tukul chebo leles ak tuyiintaab moo. Kikiikeetayeech ankikeetaye nkacheek biiko alak. ⁴Nteenee yu kawokooboorweech Yeyiin karoomnyeenyii ak wolee chamtooy biiko, yotoo kooraraacheech. ⁵Kiiraraacheech ameebere soo kule kuuyu kikeeyeye tukuuk chee churtootiin, nteenee kubo riirikyii chee kiriireeneech. Kikiitiliileech yoo kikeesicheech subak ankenyooru soboonto nyee leel kubununee Tamirmiryetaab Yeyiin⁶nyoo kikeeroong'cheech am choong'into kubununee Yeesu kaarorookiinteenyoo. ⁷Kiyey kuu nyotoo sukung'eet keechurte am taayeenyii kubo chamateet nyee boonteeneech am riirikyii ankeeroobweech soboontaab kibchuulyo nyoo kiikeneekeye. ⁸Ng'alyoo nyotoo nyee kiikooseekeye. Machaktoos ikas kule keenket biiko ng'aleechu karoomin sukung'eet kunyoor mooyeet choo iyeenchine Yeyiin kuchob asiiswekwaa kuyeye tukuuk chee karomeech. Yoo kayey biiko ng'aleechaata, makukaramchi. ⁹Nteenee itayeekeye kwiilateet nyee berber, ankiitayee keey mbo subak itetuu koonyoo chebo Yuutayeech chebo kenya, itayee keey wookuutyee ak kwiilateet nyee rubtooykeye kiruutekaab Yuutayeech, kuuyu mayibwook kiy anku bo buch. ¹⁰Irwookyine chiito nyee yibu bcheyateet nyeb taayta, nto mii yoo, irwookyii subak, nto yee makase, itayee keey. ¹¹Machaktoos inket kule kwaanykwaanyaati chiichoo ankoobooru mbo ng'ookito nyee boonto kule machurtaat¹²Yoo kaayooku Arteema nto Tukiiko, isoru keey areet akeenke akoy Nikobooli. Kaasoot kule waamuunye wolooto am yiiwooteet nyi chooni. ¹³Iyey wolee imuuktooy iyoomiis Seena nyoo tinye kiirinateetaab kiruutek. Iyeyeechi nkinee Aboolo am keeltaab too ankiikas kule kanyoor kiy ake tukul nyee mache. ¹⁴Machaktoos koonket biiko koonemchi keey kuyeye tukuuk chee karomeech sukung'eet kunyooru kiyee mache am besyo ake tukul ameebere kule kuyeku bureen. ¹⁵Isubooyiing chii ake tukul nyee kiibuurtooy keey am woli. Kunyoo, isubaay nkinyiing' biiko choo chameech ankookooseekeye Yeyiin kuu acheek. Kooberuurook Yeyiin akweek tukul.

Philemon

Chapter 1

¹Bowuulo retiinteet am woolee mii yeesu kristo ak ng'eetaabiya temeteewo kuyiityi nyee chaamaat choorweenyoo filemon, akoo nyee keeyeeyiishii tuukuul mootwooriinteet, ²kuyiityii cheebiyaa Afia akoo askoriinteenyoo Arkibas, akoo kootaab sayeet nyeeboo kooyotoo ³onyooruu kisaaytaa ak toolooshet kuchoonnee woolee mii babaa yeeyiin akoo yeesu kristo. ⁴Akoostoo babaa yeeyin asiisweek tuukuul. Atweechiing am soowuutek kwaanii. ⁵Kyaakaas choomnyeet ak kaayeneet am woolee mii baaba yeesu kristo kuboo biikaab saayeet tuukuul. ⁶Asomook kulee miingeeteet nyoooboo kayeeneengwoong kunyoor beeruurtoo kuruubtooykeye ak kiirneeteet nyee otiinyee am ki akee tookool nyee karaam am woolee keemiitee ak yeesu kristo. ⁷Ambiiyee kyaatiinyee ngeereekweek akoo muutyoo kuboo chaamaateeng'uung, ambiiyee kiisoopchii nyiing bikaab sayeet mukuulweekwaa. ⁸Am yotoo, ankaa atiinyeenyiikaaneeteet am woolee mii kristo akeerchiing' koong kiiyee imuucheeyee, ⁹nteenee am chaamaateet, asooyiing' anii boonteet Bowuulo teenee raat araataat kuboo yeesu kristo. ¹⁰Amiitee amwowoong' kuruubtooykeye lakwanyuu onesimas nyee kyanyoruu amiitee arataat, ¹¹Ambuyuu keeny kimeenyooluu, nteenee raat kunyoolyiing nyiing ak anii. ¹²Kaayooku nyee bo mooyeenyuu kooyeechiing. ¹³Asotee kulee nteketeesee taay ak anii, sikuuyeeetyeechoo am borooyng'uung amiitee reetisheet kuboo ng'oolwoonteetaab yeeyin ¹⁴Kimaameechee ayaay kii ak kumnee ikoonoo boorooyng'uung. Kyayee kunyotoo simootook kulee yokamaayeekeye ng'oolwoo karaam keemwoow kulee kyaakeerching kong', nteenee kicham nkityooniin yaay. ¹⁵Kiikibesheeneech kumiiniing sikeetuyee kipchuulwo. ¹⁶Simeeyeech suubook motwooriin kuu anii kuutoroorit missiin kukeeytee motwooriik chaamaaneenyuu am woolee amiitee ambuu boortoo akoo mokooryonteet yeesu kristo. ¹⁷Kunyoo wuu woloo kyootoktaanii kuu choorweet otaach nkinee kuu nyotoo. ¹⁸Nteenee yoo kakustoochiing' kiy ake tukul nto kutinye besenng'uung' maakwewuung' ani. ¹⁹Asiree ani nkityo Bawulo awunyuu kule maakway besenoo kumanaachiing' soboonng'uung'. ²⁰Awoy ng'eetaabiya, kany anyooru ng'erekweekaab am wolee imiite seebaybaayaa mukuuley nyuu. ²¹Atinye kaayeneet am koonyit nyee iboonte kule meeyee chee keeytee woloo kataasoomtiing'. ²²Am kibakeenke nyotoo, iyeyte kooto nyeb tayeek kubo anii kuuyu machaaweesyeteeniing' am leekito. ²³Isubooyiing' Efira nyoo kyoomtooy tukwaay ng'alyoonteet, ²⁴akoo wolee yeytooy Maariko, Ariistaako, Teema, Luuka choo yeyiisye akoo anii. ²⁵Obuurte kiisaytaab Yeesu Kiriisto akookoy. Kuwuuyiit nyotoo.

1 Peter

Chapter 1

¹Anii nyoo Betero, lebkeeyiinteetaab Yeesu Kiriisto. Asirwook akweek choo kiikukweyaak Yeyiin, choo kyoosereetyi yeemeetaab Boonto, Kalatyaa, Kabatookyaa, Eesya akoo Biitunnya. ²Kisimkucham Baaba Yeyiin kule makukweyaak, ankootiliilook Tamirmiryeenyii kuyiseenook korotiikaab Yeesu Kiriisto sookoonyit Yeesu. Kooberuurook Yeyiin miisin onyooru kaalyeet. ³Kusilakoy Yeyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto nyoo kiriireeneech miisin kuyeyeech/kesicheech subak kenyoru soboonto nyee kiimoonteekeye, kuuyu kiing, eeteet yeesu meet. ⁴Keeboonte beruur

am kinkonkoy nyee konoraat kubo acheek,nyee mobote , nyee manune,amanyeeraktoos.⁵Kuuyu kikosekeey Yeyiin, riibeeneech kamukeeyweekyii akoy besyeetaab tabanta yoo kaakiroochakisye kutukul.⁶Ong,erech kubo ng'aleechu ankoo koobuntée wusiisyeet ak nyaluluteek chee makarkeey am besyoos chee ng'eri.⁷Kkeetyemook sikiinket kule okoosseekeey man Yeyiin. Kuu yoo kiitiliilee maataab mecheecha nyoo mabeennyye, kiitiliilee kakaseeng'woong' nyaliluteek kuboyiit kwong'uut miisin. Yooto, makitoroorook kikastaak ankeekoonyitook bosyoonoo iyeewu Yeesu.⁸Omiite ochame Yeyiin,ankoo mebere kyookas.Ankoo mebere okase inee raat, okoossee keey inee ankobuure am ng'eereekweek chebo baaraak miisin nyee mamii mbo ng'ala chee kiimuchee kemwoowuunee ng'aaraakweechata.⁹Boonyooru tuwento nyebo kaakseeng'woong' bosyoonoo kiiraroochook kutukul.¹⁰King'oor woorkooyiikaab Yeyiin chebo keeny woole kimakooraaktaak inee am chamentenyi.Kicheeng'se workooyichoo miisin konkeet ng'aleechuuteechu.¹¹Kimache kunkeet besyeet nyee kimakuchoonnee kaararookiinteet ak wolee maakuwuuyiit bosyoonoto.Kimwoochii ttamirmiryetaab kiriisto nyoo kiimi ariing'waa kung'oor ng'wooninto nyee kimakinyoor karorookinteet ak wolee kimakitorooro.¹²Kiiborchii Yeyiin woorkooyiicho kule kimayichiineekeey cheek isyoonoo,ntenee kiyooowook akweek.Onkeetee raa ng'eeleechu, kuuyu kyomwoowook biiko lokooyweek chee karoomech kubunune kibkoonkoy.Ng'aleechuuteechu cheebere mbo malayikaniik nto inke.¹³Kunyi, leyye, onamte met kiyoo kyokas.Oribkey onkookenee keey kuchurta kiye makibeerureenook yoo katook Yeesu kiriisto.¹⁴Kuu yoo omache okasyi Yeyiin morube tukuukaab muchas choo kyoobonte kumoonket inee.¹⁵Otililiitu am kyi ake tukuul nyoo oyeye,kuu yoo tiliil Yeyiin nyoo kikurook.¹⁶Mwooye suruuteekaab Yeyiin, otilliliitu kuuyu atiliil anii.¹⁷Keboonte Baaba nyoo meenkweele chiita ankootilchine biiko tukul ng'aleek kurubta keey wolee kikuyayta.Kunyi, oyweye inee ankomunye onkete kulee oyeku toyee am korooni.¹⁸Onkete kule kimakeewalunenook tukuuk chee wuu Feetaan nto Buntetiik choo bootoos, nteene kiwalunenook kaararookinteet korotiikyii chee mamii kiye kiwuuychtee soong'eetyee atabuuteechoo kimabo mbo laat choo kibo mbo kukoong'.¹⁹Yoo kiwaastooy inee korotikyii, kikikerkeyee meenkich nyee tiliil anku lubkoob'²⁰Kikiikeekwey kaararookiintoonoo kumanaakeeyey kookreet ankiborkiiboor inee am besyoosyechu bo tabanta kubo akweek.²¹Kuu yoo kyookaasee keey kiriisto, omuuche ra otiye keey Yeyiin nyoo kiing'eetee inee meet ankootooro.Kunyoo,omuuche omaang'tee keey Yeyiin kutukul.²²Kunyoo, leyye,ochoomtoosii miisin am mooyet akeenke,kuuyu kyookoonyiit ng'alwooteetaab manta ankyootiliil keey soonyooru chamateet nyebo man am wolee mii tubchoosyekwook.²³Kikeesichook subak kubunune ng'alwoonteetaab Yeyiin nyee yeyiisye akookoy.Kimasubak kubunune ng'alwoonteetaab Yeyiin nyee yeyiisye akookoy.Kimachoonnee sobooni leel kiy nyee beku,ntenee kichoonnee kiy nyee mabeku.²⁴Mwooye ;sirutek kule, Kerkeey :biiko tukul suus ankukerkeey :soboonng'waa toobtooy. sistoos suusweek, ankurarache toobtooy,²⁵Nteene mang'ete ng'alwoonteetaab Yeyiin akookoy. ng'alwoontooniitenyi nyoo kikyoomwook.

Chapter 2

¹Kuu yoo kootayee keey naanyun kaaberbeeriisyeet, ng'al chebo lembeech,tuuyintaab moo nto ng'omseet,²Ocheeng'e cheeko chebo soboontaab tamirmiryeeet kuu yoo mache leekoy kureeri. Yoo kooyey kuu nyooto makwaalaak am sobooni leel,³Kuuyu kyoochamcham sikenateetaab Mokoryoonteet.⁴Tiiyeywoo kiriisto anku rwaa nyee soboot.Kitaay biiko rwaantana nteenee kikwaay Yeyiin anku cham.Okwoonchi inee akweek choo⁵Oyeku ku rwoontook chee soobchootiin sikeeteetchnaak kootaab soboontaab tamirmiryeeet. Oyeke mbo kibkoros choo kikotaabaan Yeyiin oyechine koroseek chee chame inee am tamirmiryeenyii kubunte Yeesu Kiriisto.⁶Mwooye sirutek kule, Maachibchi Saayoon rwaa chee tiyeywo, rwaa nyee kyaakway ankaacheme. Makiintosuure nyoo ikoseekey rwaantaanaa,⁷Bo kwong'uut rwaantaanaa am akweek choo okoosseekey Kaarorookiinteet. Nteenee mwooye sirutek kurubta keey choo meekoossee keey inee kule, "rwaanteet nyo kitaye biiko kuteekta nyee kooyek tiyeywoonteetaab kooto".⁸Kikeesir subak kule, "Inee ku rwaa nyee kaanakuut ankoonache biich". Ibooru sirutechu kule ibuutoos biiko yoo taye kookaasee keey ng'alyoontetaab Yeyiin. Wuu nyooto wolee kiikuchobto Yeyiin.⁹Nteenee, okweyootiin akweek, mbo kibkoros chebo Baytooyinteet, biiko chee tiliilech chee kisat Yeyiin oyeku cheechii soomwaayte karoomnyeetaab nyoo kikuurook okwaanee wolee mii meenaneet obeechi lebkeyyenyii nyoo bo kwong'uut.¹⁰Kimoobooye Yeyiin, nteenee obooye ra. Kimariireenook Yeyiin, nteenee riireenok ra.¹¹Leyye chooroonutekyuu, kuuyu obooye kooreet ake, amwoowook kule moocham koobelook muchastssb koorooni.¹²Machaktoos otebtooy biiko choo meenkete Yeyiin am keelto nyee karaam. Ankoo kung'alooleenook nyee miyaat, makoosote tukuuk che karoomech choo oyeye ankumakusilto Yeyiin besyoonoo machokootiilchi biiko ng'aleek.¹³Okoonyite biiko choo wooyech sukukoonyitakoy Mokoryoonteet. Okoonyite baytooyinteet nyoo kikiikoochi kaamukeyweek kubaytooyiis¹⁴ak kaantooiy choo mii ng'wenyuunyii choo kase kule kakiing'woonchi kawootik ankeesilte choo karoomech.¹⁵Mache Yeyiin kule oyeye tukuuk chee karoomech simanyoor choo meenkete kiy nyee mwooye.¹⁶Otyookootiin akweek am kirutek nteenee, mayeyaak yooto oyeye ng'al chee miyootech. Onket kule oyechine Yeyiin yiisyeet.¹⁷Okoonyite biiko tukul. Ochame biikaab Kiriisto choo oboonte keey. Oyweye Yeyiin ankookoonyite baytooyiin.¹⁸Machaktoos akweek motwoorik okoonyite mokoreenikwook kuyem. Mookoonyite baateey choo siken anku karoomech, nteenee akoo nkicheek choo aweesech.¹⁹Yoo koomuytoochi ng'woonin nyee mamisyook, kooberuurook Yeyiin kuuyu onkete kiyoo makwook.²⁰Araa ii, karaamat nee nyee mii yoo omuytoochine keebirook kubo kiyee miyaat nyee kooyey? Yoo koomuytoochi ng'woonin kukooyey ng'al chebo man, makooberuurook Yeyiin.²¹Ngaleek chee wuu chuutechu chee kikuurchook Yeyiin. Kinyalil Yeesu kubo akweek ankiikubakooktoowook kaaneeteywo soorub kuu woloo kiyeytooy inee.²²Manaayey inee ng'ooki amanaalat biich.²³Ki yoo kakeechub, kimaketu, nto yoo kang'woonchi kiy,

Chapter 3

kimeeruustooy biich, nteenee kibakookchine tukul Yeyiin nyoo itile ng'aleek chebo manta.²⁴Kiiyum Yeesu ng'ookiswookikyoo ankuweeto akoy murtooywoontet. Kunyoo kimeetakubaweche ng'ookisto nteenee keeyeye ng'aleekaab manta. Kikiisoobeeche kubo mwoowookyii.²⁵Kikeekerkeeye keechiirek chee kiikubootyo, nteenee kookuketweech raat keekwaa wolee mii akiintet nyee riibeech.

Chapter 3

¹Machaktoos nkakweek kooruuk oyweeye saanikwook, si yoo maneeakaasee keey icheek ng'alyoonteetaab Yeyiin, makuyis icheek atebuutekwook choo karoomech kookaasee keey Yeyiin nyee manootwekyi ng'alyoo. ²Yeyaktoos kuu nyooto kuuyu makukasee atebuutekwook ak wolee oyweytooy Yeyiin. ³Moomoong'tee keey tukuuk chee yeyook okarooraniitu kuu oyeytooy buuteekwook, oloochi sinkiliinek nto sirooy chee karooran. ⁴Cheebyoosya nyoo baybay ankoontusoot kutookunee wolee wuu karooraniinto nyee iboorunee keey soboonnyi nyoo bo ariit. Karaaranaataani mabeku nyee chame Yeyiin miisin. ⁵Kiikarooranee keey kooruuk chee tiliilech choo kibo taay choo kiimoong'tee keey Yeyiin soboon nyee wuu nyooto. Kiiyweye saanikwa, ⁶kuu yoo kiiyweye Saara Abraham kukuure kule motwooriinteenyii. Oyekuu akweek tibikaab Saara, yoo oyeye ng'aleek chee karoomech nyee makoy omuyee sanikwook. ⁷Nto akweek saanik, obuurtooy cheebyoosookwook am keelto nyee intusoot ankoochame, onket kule biich icheek chee anyoosek, kuuyu makutuwenook Yeyiin akweek tukwaay onyooru soboonto nyee leel. Oyeye kuu nyooto simakereka kiy soowuutekwook⁸Machactos nanyuut okasyiintoosii tukuul ankooriireekee. Ochomtoosi, okosyiine keey kisayta onkoibekeye nw'eeny. ⁹Mooyaktee miiyootyoo, miiyootyoo amonchuuruusye yoo kakiinchuuruurook. Nteenee osoommchine beerur biiko choo yeewook kyi nyee miyaat, kuyuu mokwook Yeyiin kule oyeye kuu nyooto sonyooru berur. ¹⁰Mwooye suruuteek kule, chii nyoo mache kumuuny am ng'ereekweek, akoy koliloon, kutayeekeye kuwirunote ng'aal chee aweesech anku saan kung'aalolote ng'aal cheebo leembech. ¹¹Kusaatee keey rokoos anku yey ng'aal chee kooroomeech ankoonomchi kobuur am keelto nyee ibu kaalyeet. ¹²Yeebchiine yiit Yeyiin biiko choo koroomeech, anku kesyiine riirik kwaa. Nteene ituukyine batay kibrokosiis. ¹³Ara mii chii nyee ing'woonchine biiko chee kayey ng'al chee karoomech? ¹⁴Yoo koonyalil kubo kiye karaam nyee kooyey, onyooru beruur. Moonyokoriitu nto kwaamaak ng'uusng'uus. ¹⁵Oyweye Kiriisto nyoo Mokoryoonteeng'woong'. Machaktoos ochobootiin akookoy sootinye kiy nyee omuuche owalchi chii ake tukul nyee kateebeenaak ng'alyoo kurubtakeey kiye okeneekeye. ¹⁶Nteenee oyibe keey ng'weny ankookoonyitiisye. Obuure nyee chuulootiin kaasooteyweekwook, sukucholyo choo ng'alooleenook nyee miyaat kubo karoomnyeet nyoo oyeye kubo Kiriisto. ¹⁷Onket kule kaykay kiinyaliilaak yoo kooyey kiye karaam yoo akoo chamateetaab Yeyiin kusiir yoo kooyey kiye miyaat. ¹⁸Ankoo kichurtaat kaarorookiintet kime kubo biiko chee machurtootiin sukonket bichoo Yeyiin. Kime meet akenke kubo ng'ookiswookikaab biiko tukul. Kikeebakach boornyii ankiikoochi soboontaab tamirmiryeeet. ¹⁹Nto yityo wokwoomchi lokooywek tamirmirook am kaakwoombiich. ²⁰Ki tamirmirook chuutechu chebo biiko choo kimanaakoonyit Yeyiin yoo kikiikoochine barooyinto nyee woo kule kuweek kuteche Noowa mweenkeet. Kikiiraraach biiko chee ng'eri choo kimii mweenkoonoo am taambiliyleet. Ki sisiit²¹Kyoorooru kiye kibuntee bichoo am mweeng' batiisaniisyeet kuuyu nyooru biiko kaararaacheet besyoosyechu kubuntee beeko am baatiisaneet. Meewune baatiisaneet sumtaab boorto nyebo chii, nteenee bo kule koonket chii tilyaanateenyii ak Yeyiin. Yeyaktoos kuu nyooto yoo iynchine chiito kule kiing'eetee Yeyiin Yeesu Kiriisto meet. ²²Kiikuwo Yeesu kaab Yeyiin anku mii awutaab taay nyebo Yeyiin kubaytooy malayikaanik tukul, choo baytooyiisye ak choo bo kaamukeyweek.

Chapter 4

¹Kinyalil Kaararookiintet. Kunyoo, oyeyte keey nkakweek onyaliiche, kuuyu chiito nyoo kaakuchamta keey kunyalil kaakusatee keey ng'ookisto. ²Meetakoowoonyine chiichoo soboonnyii tukul kurube muchastaab biikaab koorooni, nteenee ibuure kuu woloo maktooy Yeyiin. ³Kyoobootyi besyoosyek chee chaang' oyeye kuu woloo yeytooy biiko choo meenkete Yeyiin. Kyooyeye sikornateet, kyoorube muchas, kyoobookiitoosii, kyoochuultoosii sookwoonuut ankookutung'chine aynatoos. ⁴Ilate chooroonuutekwook choo kibo keny yoo moolumchine ng'ookisng'waa nto yooto nanyuun kung'oomook. ⁵Makurar chii ake tukul am bichoo ng'aleekyii nkit am taayeetaab Yeyiin, nyoo itiichine ng'aleek biiko choo sobchootiin ak choo kiikubek. ⁶Kiyooto nyee kiyey kyoomchi lokooywek chee karoomech biiko choo kiikubek, si ankoo kibek icheek, kunyooru ⁷Kaakuleekitiit tabantaab kyi ake tukul. Kunyoo oriib keey soonechine keey sayeet am mooyeeet akenke. ⁸Kiito nanyuun nyee miite ochoomnye miisin kuuyu yibu chamateet nyoooyeetaab kaat kubo ng'ookiswookik chee terchin. ⁹Otoochi keey am kelto nyee moong'uung'unyee. ¹⁰Kiikokochi Yeyiin chii ake tukul am akweek roobeywoonteetaab tamirmiryeeet nyee makerkeye ak nyebo ake, sooyetyeechine biiko alaak. Kunyi, machaktos kuyeyisye chii roobeywoonteenyii am kelto nyee karaam. ¹¹Yoo ng'aloole chii, kumache kung'alooltochine Yeyiin, nto nyoo yeetyeechine chuut, kumachaktoos konkete kule Yeyiin nyee kou kamukeeyweek. Yoo kakeyey kuu nyooto, kikaste Yeyiin am tukuuk tukul kubunune Yeesu kiriisto. Kutororiit inee ankubaytooyis akokooy kuwuyiit nyooto. ¹²Leyye chooroonutekyu, moolate yoo kakiibunteenook mataab tyemuteek. Mookase yooto kuu kyii nyee leel nyee kayeyakay am woole omiite. ¹³Nteene ong'eerekiisye, kuuyu omiite onyeliile ako karoorookinteet, soonyooru ng'aareekweek chee chaang boosyoono mokutook wooyiinyii. ¹⁴Kakiinchuuruuroo, kuuyu okeseekye Kiriisto, oyiib kule oberuurootiin misiin kuuyu oboonte keey tamiirmiryeeetaab Yeyiin nyobo kwoong'ut. ¹⁵Mookany kumwoontyook kuu woolo

Chapter 5

ng'oochintochintoy chii nyee karuumis, nyee kachoorso, nyee yeye ng'aal chee miiyooteech, nto mbo nyoo iwuutotekey ng'aaleekaab biikaalaak. ¹⁶Yoo kooyootu kuuyu oriibe kiriisto, moomuyee nteene obiirchii Yeyiin koonkooy, kuuyu obooyee Kiriisto. ¹⁷Kaakuyiit basyeet nyee makitiilchi biiko ng'aaleek anku mokeetowune biikaab Kiriisto. Ara, yoo kakeetoowuneenech keey ng'aaleek ii, makuwuuyiit nee am woole mii choo meenchiine lookooyweek chee koromeech? ¹⁸Kuu yoo mwooye suruutek kule, yoo wuuyiityine biiko choo koromeech kiraaraach, kuwuyiityine soo nyee tyaa kibrookosiis? ¹⁹Kunyoo, machaktoos biiko choo kakinyaaliil kuu moktooy Yeyiin, kukilchi Yeyiin nyoo kikose keey anku taastaay kuu yeye ng'aaleek chee koromeech.

Chapter 5

¹Leyye, booyikaab biikaab Kiriisto, anii akenke am akweek. Kyaakas wolee kinyaliita kaaarooroonkintet anku makeroobwoo nkanii wooyinto kooyiini iyeewu inee. ²O ake keechiirrek choo kiikukoonook Yeyiin. Mooriibe wuu nyee kakeerchook koong', nteene onochie keey kuu yoo machee Yeyiin. Mokany kutortaak muchaastaab beesaniik nteene ochaam oyeechi Yeyiin isyeet. ³Mooruruunye biiko choo kiikekonook oriib, nteene oyeye kiye karaam sukukasunenook bichoo. ⁴Nto yoo kachoo akiintet nyoo woo, makeetuweneenook kiy nyee woo nyee weetii akookooy. ⁵Machaktoos akweek aybeerik okoonyiite booyiik. Oyibe keey tukul ng'eny kuuyu mwooye suruuteekaab Yeyiin kule, meriiku Yeyiin nyoo ng'ase keey, nteene iberuure nyoo yiibe keey ng'weny. ⁶Yoo kooyib keey mweny am wolee mii Yeyiinteetaab kamuukeey, makootoroorook yoo kayit besyeenyii. ⁷Obakookyi muytayeeng'woong' tukul Yeyiin, kuuyu riibook. ⁸Oriib keey ankookasu miite kibrokoosyoomteet nyoo buunyoonteeng'woonng' kuwooliinkenote ankooririyote kuu ng'etiny kucheeng'e chii nyee karuum kubek. ⁹Okilchine okoossee keey Yeyiin sookerekte buunyoontoonoo. Onkete kule miite mbo tuubchoosyekwook am koreet tukul kubunte nyaliilta nyee wuu nyitiinyi. ¹⁰Yoo kaking'woontyook besyoos chee ng'eri, makootiriirook Yeyiin nyoo chomook anku nyoo kiikukurchook wooyinyii nyebo akookoy am Kiriisto sookiil ankokimkimiihtu. ¹¹Kubayiitoyiis inee akookoy. Kuwuuyiit nyoo. ¹²Ayookwook lookoywechu ng'eri kasirwoo siila, ng'etaabiya nyee akoseekeey. Amache atitirook amwoowook kule okiilchi chamateetaab Yeyiin nyoo bo manta nyoo machaktoos oyong'unee. ¹³Subooyook biikaab kiriisto am babiloon choo kiikekwaay kuu akweek ankosuboyook kine maruko nyoo kyayay kuyee werinyuu. ¹⁴Otorooch keey tukul am chammateet. Obuurte biikaab Kiriisto tukul kaalyet.

2 Peter

Chapter 1

¹Anii Simooni Betero nyoo ayechine Yeesu Kiriisto yiisyeet ankaayeku lebkeeyinteenyi. Asiirwook akweek choo kookeenyooru tukul kaayeenchinoooyet nyebo kwong'ut ankeechurte am taayetaab Yeyiin kubununee Yeesu Kiriisto. Inee kaararookiinteenyoo anku Yeyiinteenyoo. ²Kooburuurook Yeyiin miisin onyooru kaalyet yoto tukul otase taay onkete inee ak Yeesu Mokoryoonteenyoo. ³Kikooneech Yeyiin am kaamukeyweekyii kiy ake tukul nyee yeyeek keeminy kuu woloo maktooy inee. Yeyaktoos kuu nyoto yoo keetase taay kiinkete inee. Kiikukuureech sukuroobweech wooyinnyii ak karaamateenyii. ⁴Yoo kayey Yeyiin kuu nyoto, kukaakootyich tukuuk chebo kwong'ut choo kikuurtooweech. Yoto, makeenyooru soboontaab Tamirmiryeenyii ankeechililee rokostaab koorooni nyoo yibu muchasta nyee miyaat. ⁵Kunyi, osyeem wolee omuuktooy okas kule katas taay kaakaaseeng'woong'. Otasee kaakaaseet atebuutek chee karomech ankootasee atebuutechoo kiirnatet. ⁶Otasee kiirnatoonoo riibeetaab keey ankootasee riibeetaab keey muytaayeet. Otasee muytaayeet kaabuurto nyee mache Yeyiin ⁷ankootasee kaabuurto chamateetaab biich chee tuubcho. Yoo kooyey kuu nyoto, moobuure am chamateetaab Yeyiin. ⁸Yoo oboonte ng'aleechu kuyem, oyechine Yeyiin yiisyeet nyee karaam miisin ankookimkimiitu am kiirnatetaab Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto. ⁹Nteene yoo mooboonte, okoryootiin amoonkete kiye makwook Yeyiin ankyoowuutyee kule kiikiwuuntoowook ng'ookiswookikwook. ¹⁰Kunyoo, leyye, mbo ng'eetaabiya, osyeem wolee omuuktooy oyeye kiye ibooru kule kiikukweyaak Yeyiin oyeku cheechii. Yoo kooyey kuu nyoto, moobootoosii, ¹¹anku makeetoroochaak owut kaab Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto nyoo kaararookiintet wolee maboominy akookoy. ¹²Maasootwook kwaak ng'aleechaata, ankoo kyoonet sinee ankyookiilchi ng'alyoonteetaab man nyoo kyoonyooru. ¹³Akase kule karaam aboorwook ng'aleechuutechu, yoo taasobe, ¹⁴kuuyu inkete kule amiite waamee kuu yoo kiiboowoo Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto. ¹⁵Maasyeem wolee amuuktooy aboorwook ng'aleechu soosote am besyoosyek tukul yoo kamaamiite kooreet. ¹⁶Yoo kikeemwoowook kule makoooyeew Mokoryoonteenyoo Yeesu Kiriisto am kaamukeyweekaab Yeyiin, meebere kikeemwoowunee tyoonkoochoy chebo ng'oomnan, nteene kikeekasee acheek wooyinnyii koonyekyoo. ¹⁷Kikeekas acheek kuutiit nyee kichoon barak yoo kikeemiite ak inee lekemaanaa kitookunee Yeyiin. ¹⁸Kiitoroor Yeyiin inee ankookoochi wooyinto kumwooye kule, inying' lakwanyuu nyee achame ankaang'erekyine. ¹⁹Kunyoo, kiititiir ng'aleek choo kimwooye woorkoyikaab Yeyiin. Karaam miisin oyebchine yiit woorkoyichu bo Yeyiin kuuyu kerkeey lokooyekwaa taariit nyoo laye kweemooy akoy besyoonoo makoorir kooreet kutook tobayaanteet kooluuchook akweek. ²⁰Nto miisin, mache onkete kule kimawoorkooyene keey woorkoyikaab Yeyiin, ²¹nteene kiiboorchine Tamirmiryeetaab Yeyiin kumwoowu ng'aleekaab Yeyiin

Chapter 2

¹Kitook kenya woorkoyikaab lembech am wolee mii biikaab Yeyiin, nto am keelto nyee wuu nyooto makukwoonchook kaaneetikaab lembech. Makuwoow keey kukwoontooy kaaneeteyweek chee mabo man. Ibureete biich kaaneeteyweechoo ankutaye mbo icheck Mokoryoonteet nyoo kiwalang'weech. Nteenee yoo kayit tabanta, kuburyetoos kaaneetichoo areet akeenke. ²Makurub biiko chee chaang' ng'ookiswookikaab kaaneetichoo ankuyey keeng'alaalee nyee miyaat keeltaab manta. ³Makoochuutuneenook kaaneetichu metewoy tyoonkoochoy chee itoonye buch kumache cheebkiisyoong'. Kisimkuchob keey Yeyiin kenya kooruusta bichoo ankiikuyeyta keey kaamukuusiinteet. ⁴Manaasaayee Yeyiin malayikaanik choo kiyeye ng'ookisto, nteenee kiwiirchi kaabkwoombiich woloo tuuy ankuratootiin am nyorooroonik kukanye besyeet nyee mabokiitiilchine ng'aleek. ⁵Manaasaayee Yeyiin kooreet nyoo kibo kenya, nteenee kitoorchi taambiliilyeet koowaang'ta kibrokosiisyeke. Biiko baatey chee kisor Yeyiin ku Noowa akoo biikiyi tisab. Inee nyoo kyoomu lokooywekaab manta. ⁶Kiimukuusee maata kiriinkoosyekaab Sotom ak Komoora sukuyek kaaneeteywoow am wolee mii biiko choo marube ng'aleekyii. ⁷Kisar yooto Yeyiin Loot nyoo kichurtaat ankiyiime ng'aleekaab biich chee ki sikoran ameeyweye kiruutek. ⁸Kiming'iisye chiichoo ak bichooto ankikase kiyee kiyeye bichooto kwaak. Kiyyiime ng'ookistaab bichoo kaasooteyweekyii chee kichurtootiin. ⁹Kunyoo, inket Yeyiin wolee saruntooy biiko choo iychine inee kung'eetyee nyaliluutek. Inkete mbo wolee riibtooy kibrokosiisyeke choo ratootiin akoy besyeet nyoo kiitiilchine biiko tukul ng'aleek. ¹⁰Nto chee makiing'woonchi miisin ku choo rube ng'aleekaab muchas ankutaye keebayta. Reerchine keey kaaneetichu bo lembech tamirmirook chee miyootech choo koroomech nyee manyokoriitu kuchube. ¹¹Ntee machub mbo malayikaanik choo boonto kaamukey miisin kubiir kaaneetichoo tamirmiroochoo am taayetaab Mokoryoonteet. ¹²Chube bichu mbo kiyee meenkete. Kerkeey icheck tyoong'in choo meenkete kiy. Kikeeyeye sikeename ankeebakache kityo. Makubootyo bichu kuu tyoong'iichoo. ¹³Makiing'woonchi bichoo keeyookyinee kiyee kiyeye icheck. Chame ng'aleekaab muchas kulebkeey kooro. Soor bichu nyee intosuure biich am kaabsaakwa. ¹⁴Kiikoowoong'chi bichoo kaasooteyweekwaa ng'aleekaab martaayeet ameemuunye kuyeye ng'ookisto. Iberbeeroote choo kuskusech koosuuchi ng'al chee miyootech. Kiikubaw mbo icheck mooroong'nateet anku makiiruusta. ¹⁵Kiikubakaakta keelto nyee chuulaat ankurub keeltaab workoyoontet Balaam araab Beyoor nyoo kicham kiikoochi beesaan sukuyey kiyee miyaat. ¹⁶Nteenee kikerektu sikiryeeet solwoontiinyii yoo king'aloole kuu chii. ¹⁷Buch kaaneetichu bo lembech kuu looswek choo kiikuteenkyyo, nto boolik choo iwuuyee yoomat ama roob. Kiikuchobchi Yeyiin bichooto kaabkwoombiich wolee kikerakay meenan. ¹⁸Yeyiisye ng'al chebo ng'wiinyan koochuutunee biiko choo katakumweyee rokosto, kooyeechi ng'aleekaab muchas kulumchi martaayeet. ¹⁹Kuurtoochine kaaneetichu bichoo ratootiin kule makiityaach, nteenee ratootiin nkicheek am ng'al chebo rokos chee yeyoote, kuuyu kiy ake tukul nyoo ibele chiito kubawu kiyooto chiichoo. ²⁰Yoo kaakoonket chiito Mokoryoonteenyoo nyoo kaararookiinteenyoo Yeesu Kiriisto ankaakumweyee ng'ookistaab koorooni nto yityo kumuutmuutyi keey ng'ookisoo, kwoorane. Yooto makumiyatyi chiichoo miisin kusiir yoo kitakumii meenan. ²¹Kikaykay am wolee mii inee nto kimanaakoonket keeltaab manta kusiir koonket nto yityo kumaasakay kutay ng'alyoonteetaab Yeyiin nyoo kikiikoochine inee. ²²Ibooru kiyee yeyaktoos am wolee mii chiichoo kule bo man ng'alyoontooni keemwooye kule, iyeechne ng'ook kaang'uung'taakyii, nto kooyeey nkurweyit nyoo kakiwuun wakoomilmiilee ruureetyeet.

Chapter 3

¹Leyye, choroonuutekyuu, barweetaab ayeeng' nyiitenyi asirwook. Kwaasierwook baroonoochuutechu tukwaay akiimee kaasooteyweekwwook kuchuulakiis. ²Amache osoote ng'aleek choo kimwooye woorkoyikaab Yeyiin kenya akoo makuutyeetaab Mokoryoonteet anku Kaarorookiinteet nyoo kikoonoolek lebkeeyikwook. ³Mache onkete karoomin kule am besyoosyeke chebo letuut makutook biiko chee kiikubaw muchastaab boorwoonikwaa. Makoonchuruurook bichoo ⁴kumwooye kule kikiikukurto oob Yeesu kule makoooyeew? Ara mii ano inee naas? Nto ii, ntee takoooyyoo'oot kiy ake tukul kuu yooto kikeeyeye kooreet kung'eetee besyoosyekaab mbo kuuko akoy raat? ⁵Kikwetyi buch bichoo kumwooye kule kimayeye Yeyiin barak ak ng'weny kubununee ng'alyoonteenyii. Kitookunee kooreet beeko ankusatyi Yeyiin beeko komos sukutook kooreet ⁶ankoomukuusee beeko kooreet besyoonoolek kibo taambiliilyeet. ⁷Riibe Yeyiin barak ak ng'weny kubunttee ng'alyoontooni akoy besyeet nyoo kiimukuusee maat yoo kiitiilchine ankeemasta biiko choo mabo Yeyiin. ⁸Choroonuutekyuu, onket kule am wolee mii Yeyiin, kerkeey besyeet akeenke ak keniisyeke kisyereet akeenke anku kerkeey keniisyeke kisyereet akeenke ak besyeet akeenke. ⁹Meekooye keey Yeyiin am kiyee kiikukuurto kuu yoo isoote biiko alake. Nteenee muytoochook kuuyu mamache kule kubot chii. Makyine biiko tukul kuweeksee ng'ookiswookikwaa. ¹⁰Makumuung' besyeetaab Mokoryoonteet kuu chooriin. Makubot yooto woliin bo barak kooruumoote ankumukuus kookeelik ak araaweeet ankubek kooreet kuboonto tukuukyi tukul. ¹¹Ara yoo makiimukuus tukuuchu tukul ii, kumachaktoos obuure ano am soboonwekwook? Machaktoos onemu keey otilliliitu ankootaboontchi keey Yeyiin. ¹²Okanyoonu besyoonoolek bo Yeyiin ankoowuruure kuleekitiit. Makiimukuusee maat woliin bo barak ankucholyo kookeelik tukuuk alak tukul besyoonoolek. ¹³Nteenee keekanye barakuut nyee leel ak kooreet nyee leel nyoo churtaat woloo kikuurtooy Yeyiin. ¹⁴Kunyoo ii, choroonuutekyuu, kuu yoo okanyoonuu besyoonoolek, machaktoos osyeeme wolee omuuktooy obuure am soboonu nyee tiliil si nto yoo obeetii taayetaab Yeyiin, mootinye ng'uusng'uusyo. ¹⁵Onket kule muytooy Yeyiin sikiiraraach biiko. Kisirwook kuu nyooto nkinee ng'eetaabiya Bawulo nyoo keechame kuyeyiisye kiirnateet nyoo kiikoochine Yeyiin. ¹⁶I-arooru inee ng'aleek chee wuu chuutechu am baroonookyii tukul. Miite ng'aleek alake baroonookyii chee manyumnyumech keekas. Itoome maanayiisyeke ak choo takooowyiwyitoos ng'aleekyii. Nyeeree

bichu siruutekaab Yeyiin alak, ng'alyoo nyee makuyey icheek kubootyo.¹⁷Chooroonuutekyuu, kuu yoo kasimakaloonwook, oriib keey, simayeyaak ng'aleekaab biiko choo marube Yeyiin ochabaayte am kiyeey oyyoong'unee.¹⁸Otas taay otitiir keey am chamateet ak kiirnateetaab Yeesu Kiriisto Mokoryoonteenyoo nyoo Kaarorookiinteenyoo. Kutororiit inee akookoy. Kuwuuyiit nyooto.

1 John

Chapter 1

¹Ng'alyoontooni kyoomwook a cheek ku nyee kimii ku manaakeetoow kooreet.Kikeekasaanu ng'alyoontooni am yiitiikkyoo, ankeekasee mbo koonyekyoo, ankiirootoote,, anku kiikeetiinyee awunnyekyoo. Ng'alyoontooni ku ng'alyoonteetaab soboonto. ²Kicho soboonto. Kiboontokey soboono ak Baaba Yeyiin. Kookooyookweech Baaba Soboonoto. Kikeekas Soboonoto ankeeng'aloole Sobooniitenyi bo kibchuulyo nyee kyoomwook.³Kyoomwook nkakweek kiyeey kookeekas sukung'eet oyeku nkakweek akeenke ak a cheek kuu yoo keeyeku a cheek akeenke ak Baaba akoo Lekwenyii Yeesu Kiriisto. ⁴Keesirwook sukung'eet yoo koorub ng'aleechu, kuyitita ng'erekweekyoo.⁵Lokooywek chee kookeekas kukwaanee wolee mii Yeesu chu keemiite keemwoowook ku kule lebkeeyet Yeyiin. Mamii meenan wolee mii Yeyiin. ⁶Yoo keeyeye keey kule keeyeku kiito akeenke ak Yeyiin ankutekeebeesyotootee meenan, ku keemiite kiiberbeeriisye ameebere keemiite keerube ng'aleekaab manta. ⁷Nteenee, yoo keebesyetootee lebkeeyet, kuu yoo mii Yeyiin lebkeeyet, keeyekuu kiito akeenke, ankoowuuntooweech korotiikaab Yeesu ng'ooki ake tukul.⁸Yoo yibe keey chii kule mayeye ng'ooki ake tukul, kumiite nyoo kooberbeeere keey,, anku manaanam ng'alyoonteetaab manta. ⁹Nto yoo kachamchiin chii kule kiikuyey ng'ooki, kunyoochine Yeyiin kaat ankootiliile am tukuuk tukul choo machurtootiin, kuuyu churtaat Yeyiin ankiikoosseekey. ¹⁰Nto yoo yibe keey chii kule manaayey ng'ooki ake tukul, kumiite kumwooye kule ng'wiin Yeyiin, amanaanam ng'alyoonteenyii.

Chapter 2

³¹Biikyuu choo achame,asirwook ng'aleechu simoochoolwookene. Nto yoo kachoolwooken chii ake tukul kung'alooltooweech chiito ake nyee ming'ookey Baaba. Nyooto ku Yeesu Kiriisto nyoo churtaat. ²Kiikooyto Yeesu soboonnyii sukoomuuch Yeyiin kunyooweech kaat am choolwookatenyoo. Meebere choolwookateenyoo a cheek baateey, nteenee choolwookateetaab chii ake tukul. ⁴Chii nyoo mwoye kulee abye yeeyin, amebere yeye kiyye makiyine yeeyin ku ngwiin chii choo, amobonto maanta , ⁵NNteenee chii nyoo karub ngolyooteetaab yeeyin kukakuchaam yeeyin kuchurtaa .keliteenyi nyee iborweech kulee keyeeku akeenke ak yeeyin. ⁶Chii ake tukul nyoo mwoye kule kii kunomnyoo ak yeyin kumachaktooss koobuure kuu woloo kiibuurtooy Yeesu. ⁷Chooronuteekyoo ch00 acheeme, maakutiyeet nyee amiite asurwook kunyee mebere nyeleel, nteenee bo mokutyooni keenyi nyoo lkyookasanu. ⁸Nteene mii ki kii nyeleel am mokuyoni nyee amiitee waasurwook. Imuche kerib mokuutyoni ku woolo kikeyotoy Yeesu , kuuyu mii kubotee menenet ankku mii kutoku lepkeeyeet nyee bo maan. ⁹Chii ake tuukul minyee lepkweeyeet ankuwoocheee ngetabkwamet ,tekuumunye nyoo meenen. ¹⁰Nto nyoo cheeme ng,etabkamet kumunye nyoo lepkeet, ama yeeye biikoo kutabanekey Yeyiin. ¹¹Nteene, ynyoo woeche ng,atabkamet kumii nyoo woole mii meneen ankuwesototee kkuptuyma. Menketee woolee weetii kuyuu kikaar meneeteet koonyaak kyiii. ¹²Asurwook akweek leekook, kuyu kiunyoywook Yeeyin kaat am ng'ookuswookiik kwook kubununee kaayneetaab Yeesu. ¹³Asurwook akweek boyiik, kuyu onkeete Yeesu nyoo kiimii kumnakeetoow koreet.Kasuurwook akweek, ayberiik, kuyu, kyoosheente kiprookooshoontet. Kasurwook akweek leekook kuyu onkeet Baaba. ¹⁴kasurwook akweek, boyeek, kuyu onketee Yeesu nyoo kimii kumunakeetow koreet. Kasurwook akweek aybeeriik kuyu okiichootiin anchoonaam ng'oolwoonteetaab Yeeyin kuchoo awuut ankwoosheetee kiproshoontet. ¹⁵Biikwu moochaam tukuuk chee bo koorooni. Chii akee tuukul nyo yeeyineekey tukuchuu meecheme nyoo Baaba. ¹⁶Kuyu mokwoonee tukuchaa woolee mii Baaba, nteenee kwoonee choo koroonii. Tukuuchoo ku chuu ; muchaastaab boorto chorokyinee koonyaakuuk akoo kaaseetaab keey am tukuuk chee bontoo chii. ¹⁷Booku koorooni ak choorookyiinooyet , nteenee, chii nyoo yeeye kuu wooloo moktooy kuboonto nyoo soboontaab kibchulwoo akookoy. ¹⁸Biikyuu, asistaa nyii nyeeboo leetuut. Aberee kyookaas kulee mokuchoo kwiilinteetaab kristo nyee woo. Mboraat kunyiitenyii mii biiko woolee woo kuukwiilee kristo. Ng'oolwoontoniteenyii nyee kinkeetee kulee asiista nyiitenyii nyee bo lootuut. ¹⁹Kibeetyeenyekey biichoo wolee kimiitee ankubeechikey, nteenee, meebere akoo kicheechoo maan biichoo.. Kuyu, nteekichechoo, ntee meebere kibukootech ankubochikey. Nteenee, kiboorweech woolee kiibeetaa kulee meebere kiimii mboo akeenke am buchoo nyee kinyeenyoo. ²⁰Ntaakweek, kiikikung'aabenaak Yeesu taamiirmiiryet, ankoboonte akweek tukuul kiirneteet. ²¹Meebere amiite asurwook kuyu mongeetee maanta,nteenee,asurwook kuyu onkeet ntoo subaak kuyu moomii ng'oolyoo ng;wiinaan nyee choonee mantaa. ²²Ng'wiinteet kuu ng'oo? ng'wiinteet ku nyoo mwooye kuleema karoorookiinteet Yeesu nyoo kiyooku Yeeyin.Kiikwiilinteetaab kristo nyoo nyee taye Baaba akoo Laakwaanyi. ²³Chiitoo nyoo taayee Leekweet kukakutaay kiinee kwaan. Nyoo chomtooy leekweet kukakuchaamtaa kiinee kwaan.. ²⁴Maacheektoos okaas kulee kiyeey kyookasaanu kucheek keeny.mobuurnee komoostaab leekweet ak Baaba. ²⁵Sooboontaab kibchuulyo nyiiteenyii nyoo kikekurtooweech. ²⁶Amiitee asurwook ng'eeleechu kuruubtaakeey biikoo choo syeeme kulee kukaantaak. ²⁷Nteenee kyoonyooruu akweek Teemiirmiiryoonoo king'oobeenook Yeesu. Yoo miite

Chapter 3

teemiirmiryeeet ari ing;woong. meebere otiyeekyee kaaneteeyywaakaab biich buch. Ntenee nyee ineetook kuruubtakeey ak kii akee tukuul nyee yamaaktos ku Temirmiryeeet. Inee nyoo maanta ame ng'wiiynane. Kunyoo orub kaneteeyweekaab temirmiryeeet ankookilchii Yeesu. ²⁸Kunyoo ii biikyuu, okilchii Yeesu sikung'eet keetinyee maan nyee makemuytosii am taayeenyii am boosyeet nyoo choonee. ²⁹Kuu yoo onketee kulee churtaat Yeesu, onket naas kule chii ake tukuul nyoo yeye kiye churtaat kubo nyoo Yeyiin.

Chapter 3

¹Chameech soo Yeyiin nyee tyaa kut keekuureech kule lokokaab Yeyiin, anku man keeykuu cheechii kiito nyee yeye biiko alak simokeetaach ku kule meenkete icheek Yeesu. ²Choroonuutekyuu choo achame kaakeeyeku lokokaab Yeyiin ankoo toombo kutook mbo kule makeeyeku nee letuunoo. Ntenee, kinktukulete kule yoo keeywey Yeesu makeekerkeyiitu ak inee kuuyu makeekas inee kuu woloo wuunto. ³Chii ake nyoo boontee ng'alyoontoonoo mmoyeet, koobuuree am soboonto nyee tiliil kuu woloo wuunto Yeesu ⁴Chii ake tukul nyoo yeye ng'ooki, ku kaakwiiri nyoo kiiruutekaab Yeyiin. Kubooyiit man, ng'ooki kiiri kiruutekaab Yeyiin. ⁵Neenee onket kule kicho Yeesu sichokoobuuktooweech ng'ookiswookikyoo, ankonkete akweek kule matinye Yeesu ng'ooki ake tukul. ⁶Chii ake tukul nyoo kiilchine Yeesu kumayeye ng'ooki. Ntoo nyoo yeye ng'ooki meenkete chiichoo wolee wuu Yeesu. ⁷Biikyuu, mookany kiiberbeeraak. Chii nyoo yeye kiyo mache Yeyiin ku churtaat nyoo kuu yoo churtaat Yeesu ⁸Ntoo nyoo yeye ng'ooki kubo nyoo kibrokosyoontoonoo nyoo kiikuyeyaan ng'ooki kuchake kenye. Nteenee kichooni Lekwetaab Yeyiin chakubooryee yiisyeetaab kibrokosyoontee. ⁹Momii chii nyebo Yeyiin nyee tase taay kuyeye ng'ooki yoo miite Yeyiin ariinyii. Meemuuche kyey chii nyebo Yeyiin ng'ooki. ¹⁰Mii ng'alyoo yu nyee kiinkete kule lokokaab Yeyiin chu nto choo kubo kibrokosyoontee. Chii ake tukul nyoo mayeye kiyo churtaat ku mabo nyoo Yeyiin. Wuu nyooto mbo am wolee mii chii nyoo machame ng'eetaabkaamet. ¹¹Ng'oolyo nyee kyookasanu ku kule, macheekkeechomtosii. ¹²Mokany kekarkeeytu ako Kaany nyoo kiboo kibrokosyoontee, nyoo kibare ng'eetaab kameet. Kiberchiinee ng'aataab kameet? kiaar kuyuu kimiyootech ataabuteekchii ntenee kikaromeech choboo nyiin. ¹³Kunyii mboo ng'eetaabiya moolate yoo kawoochook biiko am korooni. ¹⁴Kiinkeete kokekwaanee wolee mii meet ankokeyitu wolee mii soboonto. Kiiito nyee kinetee ku kule kecheeme mboo ng'eetaabiya. Chii ake tukuul nyoo wooche ng'eetaabkaam, takumii nyoo wolee mii meet. ¹⁵Chii ake tukuul nyoo woochee ng'eetaabkameet, kumiyaat nyoo kuu rumiin. Abere onketee kubooyt maan kule matinye rumintoo soboontaab kibchulyoo. ¹⁶Kiye kooneech kiinket wolee wuu chamateet ku kule kiikooyto Yeesu sobonny kubo acheek. Kunyoo, makweech nkacheek kiikooytooy soboonwekyoo kub mbo ng'eetaabiya. ¹⁷Yoo boonto chii tukuky ankuse kunyalile ng'eetaabkaamet amariiree nyiin ii, koomuuche kule nee kuboonto chiichoo chamateetaab Yeyiin. ¹⁸Biikyuu, mookany kiiyiile kutuuweek buch kule keechoomtoosii, nteenee machaktoss kiiboorunee chamataanaa yeyuutekaab manta. ¹⁹Yoo keeyeye kuu nyooto, kiinketee yooto kule keebooye manta. ²⁰Yoo kaamwooy kaasooteywekyoo kul mekeeboonte manta, okany keeyisu kaasooteyweekyoo am taayeetaab Yeyiin. Machaktoos keemwooye kule wooYeyiin kusiir kaasooteyweekyoo ankoonkete inee kiy ake tukul nyee yeye. ²¹Choroonuutekyuu, yoo kamwooy kaasooteyweekyoo kule keeboonte man, makiyyong'iisye taayetaab Yeyiin nyee momii muyateet., ²²ankeenyooruru kiy ake tukyl nyoo kakeesooome, kuuyu keeruube makuutekyii ankeeyeye kiye ing'ereeche inee. ²³Makuuteetaab Yeyiin ku kule machaktoos kiiyeenchine kule Lekwetaab Yeyiin Yeesu anku kaarorookiinteet. Machaktoos keechoomtoosii kuu yoo kimwooytooweech. ²⁴Biiko choo rube makuutekaab Yeyiin, chee kiikunoomnyo ak Yeyiin. Kiye kiinketee kule keeyeku akenke ak Yeyiin ku Tamirmiryeeet nyoo kiikuroobweech.

Chapter 4

¹Choroonuutekyuu, kookukwaanaat biich chee chaang' chee yibe keey kule workooyikaab Yeyiin. Kunyoo, mooyeenchi ng'al alak tukul choo kookas. Nteenee orootoote nyee karaam soonket yoo kwoonee man wolee mii Yeyiin. ²Okany aboorwook wolee soonketitooy biiko chee boonto Tamirmiryeeetaab Yeyin. Chii ake tukul nyoo chamtooy kule kicho Yeesu Kiriisto kooreet ku chii, kuboonto chiichoo Tamirmiryeeetaab Yeyiin. ³Nto chii ake tukul nyoo machamtooy kule wuu nyooto, mabo nyoo Yeyiin nteenee kwiiliinteetaab Kiriisto. Abere kyookas kule makucho kwiiliinteetaab Kiriisto, nteenee kookukwaanaat mbo alake kenye. ⁴Biikyuu, obooye akweek Yeyiin. Kyoobiirte choo kwiile kaarorookiinteet kuuyu Tamirmiryeeetaab Yeyiin nyoo oboonte akweek kuwoo kusiir nyoo bawu tamirmirook cho miyootech choo iware biiko am korooni. ⁵Bo kwilootichoo korooni. Kunyoo, ng'alooloote ng'al chee rubtooykeey ak soboontaab korooni ankukasyine biikaab korooni. ⁶Nteenee keebooye acheek Yeyiin, nto nyoo chame Yeyiin kukasweech Ntoo nyoo mabo Yeyiin kumakasweech. Keelooto nyee kiinketee Tamirmiryeeet nyebo manta ak nyebo ng'iinyan. ⁷Choroonuutekyuu, okany keechoomtoosii kuuyu toowunee chamateet wolee mii Yeyiin. Chii ake tukul nyoo chame ake, kubo nyoo Yeyiin ankoonkete Yeyiin. ⁸Nto nyoo machame ake, kumeenkete wolee wuu Yeyiin kuuyu Yeyiin ku chamateet. ⁹Kiboorweech yeyiin chemaatenkyii yu kikoonu lakwanyii akenkee batee y kucho kooreet sikung'eet kesooobchee kubununee lakwanaa. ¹⁰Chamataana kumebere acheek chee kikechaam yeyiin, nteenee kichameech yeyiin kuut kukoon lakwanyii kuyee koroosyoo si kenyoowech kaat am cholwookeenenyoo. ¹¹Choroonuutekyuu, ku yuu chameech yeyiin misiin kunyotoo, kumekwech ngacheek kechoomtosi. ¹²Ankoo momii chii nyee kikukas yeyiin, nteenee yokechomtosi kebonteekeey yeyiin ankumekechurte chematenyii am wooloo kemiite. ¹³Kiyyee kinketee kule keeyeku akenkee ak yeyiin ku tamirmiryeenyii nyoo kiikukooneech. ¹⁴Kokeekasee acheek koonyekyoo ankibooru kubooyt man kule kokukoon Baaba lakwanyii

Chapter 5

chokurarach koreet.¹⁵Yoo kachaamta kule lakwataab yeyiin yeesu, ku akenkee chiichoo ak yeyiin. ¹⁶Kiinkete acheek chamateet nyee boonteneech yeyiin ankikosekeey chatatana. Chatatet yeyiin. chii tukul nyo kilchinii chatatet kikiinomnyo nyoo ak yeyiin.¹⁷Yoo keebonte chamateet ankiburee ku wooloo kiburtooy yeesu am koreet keemite kiboruu chamateet nyoo churtaat. yoto nanyun moketinye muyat am bosyeet nyoo kitilchine bikoo ng,aal. ¹⁸Momuiyee chii nyoo tinyee chamateetaab yeyiin ku yuu kwete chamateet nyee churtaat muyateet.Yoo komuye chii kimwoontyii, kuboru yototo kule mnaakich chatatetaab yeyiin nyee boonto.¹⁹Kechoomtosi ku yuu kisu kuchameech yeyiin. ²⁰Yoo komwooy chii kule chamaa yeyiin amachemee ng'aatabkamet, ku mwiin chichoo. Yo macheme chii ng'aatabkamet nyoo kasee ii makucham kulenee yeyiin nyoo manakas? ²¹Mokutyeeet nyee kikoneech yeyiin ku nyii: machooktos chii chamee yeyiin kucheme kinee ng'eetaabkamet.

Chapter 5

¹Chii ake tukul nyoo chamtooy kule kaararookiinteet Yeesu, kubo chiichoo Yeyiin. Nto nyoo chame kwaaniitaab leekweet , kuchame mbo nkinee leekweet. ²Kiinkete kule keechame lokokaab Yeyiin yoo keechame Yeyiin ankeeerube makuutekyii. ³Kiyee ibooru kule keechame Yeyiin ku keeriib makuutekyii, amanyikisyeech makuutechoo.⁴Chii ake tukul nyoo bo Yeyiin, kubiirtooy miyootyeet nyee mii koorooni. Yoo kakiikaaseekeey Yeyiin, makiibel kooreet. ⁵Ng'oo nyee isyentooy kooreet ee?. Nyee isyentooy ku nyoo chamtooy kule Lakwataab Yeyiin Yeesu.⁶Yu kichooni Yeesu Kiriisto kooreet, kibununee beeko ak korootiik. Meebere kibununee beeko baateey, nteenee kibununee beeko akoo korootiik. Mwooye Tamirmiryeeet ng'aleechu, ankumwooye Tamirmiryeeet, ankumwooye Tamirmiryeeet kiyee bo man. ⁷Miite tukuuk somoku chee iboorweech kul kicho Yeesu kuu chii. ⁸Tukuuchoto ku Tamirmiryeeetaab Yeyiin, beeko ak korootiik. Ibooru tukuuchu somoku kiito akeenke.⁹Yoo keechame kiyee mwoowechee biiko ii, makeecham soo nyee tyaa kiyee mwoye Yeyiin kurubtakeey akoo Lakwanyii. ¹⁰Chii ake tukul nyoo chamtooy Lakwataab Yeyiin koonkete man kule inee nyooto. Nto chii nyoo machamtooy ng'aleechu, kumwooye nyoo kule ng'wiin Yeyiin kuuyu manaachamta kiyee mwooye Yeyiin kuruubtakeey akoo Lakwanyii.¹¹Kimwoowechee Yeyiin kule kiikeekooneech soboontaab kibchuulyo. Keenyooruu soboonoto kubununee Lakwanyii. ¹²Chii nyoo boonto Lakwataab Yeyiin kutinye soboontaab kibchuulyo. Nto nyoo maboonto kumatinye soboonoto.¹³Asirwook akweek choo okoseekeey Lakwataab Yeyiin ng'aleechu soonket kule oboonte soboontaab kibchuulyo. ¹⁴Keeboonte mooyeeet kule yoo keeteebe kiyee chamweech Yeyiin, makukasweech. ¹⁵Yoo ako kiinkete kule kasweech am kiy ake tukul nyoo kakeesaay, kiinkete am yoto kule keenyooru kiyee keeteebee.¹⁶Yoo ikase kuyeye ng'eetaabkoomet ng'ookiisto nyee meesakyine kooboot soboontaab kibchuulyo, isaay Yeyiin kunyoochi kaat. Yoto makookoochi Yeyiin chichoo soboontaab kibchuulyo. Mii ng'ookisto nyee yeye chiito kooboot soboontaab kibchuulyo. Meebere kaamwoowu kule isaay isaay am ng'ookisto nyee wuu nyoo. ¹⁷Miyaat ng'ooki ake tukul. Nteenee, mii alake chee mayeye chii kooboot soboontaab kibchuulyo.¹⁸Kiinkete kule meebere tase taay chii nyebo Yeyiin kuyeye ng'ooki. Riibe Lakwataab Yeyiin chichoo nyee makoy kutiiny kibrokosyoonteet. ¹⁹Kiinkete kule keebooye acheek Yeyiin. Nteenee bawu kibrokosyoonteet kooreet.²⁰Kiinkete mbo subak kule kiikuchoo Lakwataab Yeyiin ankiikuyeyeech kiinket Yeyiin nyoo manta. Keeyekuu chechii kuuyu keebooye Lakwanyii. Kubooyiit man inee ku Yeyiin anku soboontaab kibchuulyo. ²¹Biikyu, kaamwoowook, osaanee keey kiy ake tukul nyee imuuche kootabaaneenaak wolee mii Yeyiin.

2 John

Chapter 1

¹Boyoo ak chebyoswa, nyee kikwayaaat am ole mii lokoyii, nyeeekicham manta akiyeye manta. ²Kuugu am manta, kiyeye achek am akokai. ³Kisaachnta, ak ririik nto kukanyatab yeeyiin baaba, akoo lekweet Yeesu Kiriisto, nyekicham inee kwiye manta.⁴Kayangarech soo nyeelga akaase, lekokab kubesheete manta, aukitoche kiruutek chebo baaba. ⁵Kiyaacheng chebyocha angasinawi kiruutek choo ketowunee, chatatetab alak. ⁶Acheme aweechetee kirwulek nto kikiruulekchee yiitoyoo am choo kiketowenee kebesweeetee a ariingu,⁷Chang kaberberik, am koronii, am chokiikeenyeng kubo Kiriisto akooboryii kumii kaaberbek uyee machamat Kiriisto. ⁸Kekaarekyee acheek nkiit angokumii tuukan chemekibot nteene kikesiir angimaketaach tuunto tuu.⁹Chii aketukul nyee makuweech kamamuut nyeebe Kiriisto nto kuyeein kumebere makyintos kuweech chebo Kiriisto, akoo baaba, nto kulekweet. ¹⁰Yookewngel ang'awukuolee meebekut, wooborchi kalilyauyutaana woofach kiseek koyoto amebere makalba kurakwaar ole mii yeyiin. ¹¹Syimobe raakwar sleemii yeeyiin kaakas ngaalakab chekwaiyatik.¹²Atinye ngaal cheechang chee kameache ntasirwo nteene masrwook binto am [kartasinto kuwiime]. ¹³Isubooyiing' leekook chee kweyootiin chebo cheebkoomet

3 John

Chapter 1

¹Anii bonteet asirchiinee chameel koyasnyee achame kaboomaan. ²Chaamaaneet asoomuung ngaal cheebo baraa ambuu muungeeteet ngee karaam ambuuyee mantaa. ³Ayeekuu ngaaraat miisiin nyee kichoo amkuyoonyee mantaa kalee ameeseetani ngeboo. ⁴Kumaatinyee ng'aaraa kweek cheechang nteemee akaas kulee bocheete lookookyuu mantaa. ⁵Chaamaameenyuu ishoonoo leichiini niikuuk yee chii kicheek mboo biich cheekwoonee buunoon. ⁶Kubokumwoochii

buchooto kweetooche kuruubtakeey akoo chamateengluung makangereech reyuu yoo keeyeu kuu nyooto.⁷ Buko choo kiyechteechine Yeesu manaachan kunychteechee ichiek choo manaaachta Yeesu.⁸ Kungoo mukyuuloos acheek keetooche bilko chee wuu chookt sukung'eet keeyeyilye tukeel kubo nglalyoonteelab manta.⁹ Kyaasirchi kanisaamaa barweet nteemee makasweet tyooturefe nyoo kuyeye keey kuyek kaantooyunteengwaa kunyoo makeewache.¹⁰ Kuuyoo yoo kaacho, machaayoon kiye mii kuyeye kutoomcheech nglalyoo nyee niyaat meebere nyoo baategy machame kut kutorooch mbo subok choo nache kutoorookis.¹¹ Choorweenyueu nyoo achame, iyey ng'aleek choo koroomech kuyu choo yeyee cheekaroomech kubo reyiin nto choo yeye chee miyootechku mabo reyiin.¹² Boolito temeteeryo kaayna nyee karaam am wolee mii bilko tukul. Rube inee ng'lyoonteetaab manta aukeengaloolee nkacheek nyee karaam.¹³ Chaang' nglala chee kaabane ntaasimuug'am kalaamuut nleele anite akeenyiing am leekilo subokyaamm lokooy.¹⁴ Meenee machaakasungam leekita subonyaam tukwaag lokeay.¹⁵ Lbuuke taloosyeet, lsubeyiing chooroonutek am woli kungi isubaay nkingiing choorwa ake tukul am woloo.

Jude

Chapter 1

¹Anii nyoo Yuuta, ng'eetaabkaamatiitaab Yaakobo ankaayechine Yeesu yiisyeet, asirwook akweek choo kikeekwayaak anku chamook baaba Yeyiin ankiikiitabaanaak obooyiitu Yeesu Kiriisto.² Kuwooyit chamateet, kaalyeet ak kiisayta am wolee omiite.³ Abaybay asirwook tukul chamanikaab Kriisto kule okiilikey am kaayeneeng'wong'.⁴ Otayekey bichoo obuche kiisaytaab Yeesu kuyek kiy buch ankutaye Yeyiin ak mokoryoontee Yeesu Kiriisto.⁵ Asootwook yoo kisaru Yeyiin biikyii kung'eetyee Miisir kubo bichoo kichokutay kooyeenchi inee kule kiiruusta Yeyiin.⁶ Akoo malayikaanik choo kiikeytee kaamukeyweek choo kikiitoortoochine kule ratootiin am nyorooroonikaab kibchuulyo kukanye kaaruustaayeet.⁷ Akoo subak Sotooma, Komoora ak kiriinkoosyechaa kileekitee, kisikorakiiis ankurub atebuutekaab martaayeet ak muchastaab boorto, kiyek kaabooreneet kule kikiiruusta am maata.⁸ Mii kaaneetikaab lembech chee nyeeree boorwoonikwaa am choolwookateet nyoo yeye anku moontooy kaamukeyweekaab Yeyiin ankuchube tamirmirook chee miyootech choo koroomech.⁹ Ankoo mbo yoo kikwiilekey Mikayil nyoo malayikeet nyee woo ak kibrokosyoontee kubo muustaab Muusa. Kiiywey kuchub kibrokosyoontoonoo. Nteenee kimwoochi kule, "kooburyoong'tiing Yeyiin"¹⁰ Nteenee chube bichoo mbo ng'aleek chee meenkete, boku bichoo kuu tyoong'in chee meenkete kiy kuuyu toortooy moonik.¹¹ Leyye, makunyooy bichoo ng'woonin nyee tyaa kuuyu kaakurub keeltaab Kaayin, kuyisiy keey komostaab Balaam nyoo kiboonto muchastaab beesaanik, kaakukawooten bichoo kuu yoo kikawootene Koora, makiimukuus nkicheek kuu yoo kikiimukuse Koora.¹² Biich choo chee manyoolu am kaabsaakwa kuuyu yoo kyoomiisye, kuleklekene ichiek amit kerkeey boolik chee matinye roob chee iwiyyiye yoomat, kerkeey keet chee kaakung'ay yoomat kutook tiikiitek amatinye lokoyeek nkaab ku besyoosyek chooto chee yeyee.¹³ Kerkeey bey chebo araaray chee tnye beekyii bukaanteet nyee tuuroot kubo tukuuk chee yeye. Kerkeey bichoo kookelik chee ibetyeenyeekey wolee mii chuut. Takyinekey choo wolee mii maataab kibchuulyo.¹⁴ King'oor Enok tilyaanaa kibo tisab am areetaab Atam kule choonii Yeyiin ak kisyeerook taman chebo chamanikyii.¹⁵ Makookuum biiko tukul ankooboorchi choo machurtootiin atebuutekwaa choo miyootech ak ng'alaaleet ake tukul nyoo kimoolotee Yeyiin.¹⁶ Chooto ku choo ing'unyng'uunyoos, rube muchasng'waa anku ng'aloole ng'al chebo aweesyaanti.¹⁷ Nteenee, akweek chamanik, osoote ng'al choo kibo lebkeeyiikaab Yeesu Kiriisto.¹⁸ Choo kimwoowook kule am besyoosyekaab tabanta makutook biiko choo kiikubaw muchasta ankoonchuruure biich.¹⁹ Chooto ku choo itaboone keey amatinye tamirmiryeeet.²⁰ Nteenee chamanik, oteecheekey kaayeneet ankoosooye tamirmiryeeet.²¹ Oluumeekey chamateetaab Yeyiin akoo kiisaytaab Yeesu Kiriisto akoy soboontaab kibchuulyo.²² Oriiree biiko choo batyine tonkoy am kaakaaseeng'aa.²³ Osoor biiko choo kaakuriik koosuuchi ma. Oriiree biiko choolwookanoote ankooweche atebuutekwaa choo miyootech nteenee oriibe keey simoolumchi lukeeng'waa.²⁴ Kutororiit nyoo riibook simoobutye kubo chamateet nyee boonteenook.²⁵ Kutororiit Yeyiin nyoo kiiraraacheech, kuketyikeey inee wooyiinto kuuyu inee nyeebo nkuruuk, kaamukeyweek ak bawunateet raat akookoy. Kuwuuyiit nyooto.